

NOVINE SLOVENSKE KRAJINE

20. LETNICA OSVOBODITVE SLOVENSKE KRAJINE 25. LETNICA „NOVIN“

HVALA MARIJI.

1913. dec. 8.

25 letne Novine.

1938 dec 8.

Na den Brezmadežne, Nevtepene Device Marije smo pred 25 leti izdali 1. številko Novin. Jasen dokaz, da smo je postavili pod obrambo dobre nebeske Matere. Denešnja številka pa ešče jasnej i glasnej svedoči, da je Marija pod svojo obrambo vzela Novine i skrbela, da so ohranile v sebi duha njenoga Sina, krščanskoga duha i ka so ravno zatogavolo prestale huđe čase i so se včakale 25 letnice obstoja.

„Od vseh strani so Novine želeli i zahtevali,“ sam v 1. številki zapisao pred 25 leti. To naj bo žela i zahteva Slovenske Krajine tudi ob 25 letnici. Vsi želite, vsi zahtevajte Novine, tudi bratje evangeličanci. Pred 25 leti smo se z etimi rečmi obrnili na vas: „Našim slovenskim bratom, ki so ne katoličanske vere, je tudi drage vole rado pošle vredništvo.“ Meli smo i mamu v vseh 25 letaj evangeličanske naročnike tudi, a prosili bi brate, da pristopijo v večšem številu k vojski Novin, šterih namen je zatirati vse slabo, ka proti Slovenskoj Krajini i podpreti vse dobro za njo.

Svoj poziv smo pred 25 leti z etimi rečmi dokončali: „Na Marijin den začnem to delo, tisti den, šteroga sem pred devetimi leti Marijin List vam obprvim do rok dao, naj je ona blagoslovi, kak je list blagoslovila. Desetletnjo Marijinoga Lista naj vpelajo notri „Novine za vogrske Slovence“. Branimo krščanstvo, ljubimo svoj jezik, svoj narod, svoj dom! Na delo!“

To je bio naš program. Iz Marijinim blagoslovom, šteroga smo si sprosili, smo ga dosegnoili, Branili smo krščanstvo. Kristušov navuk smo nestrašeno glasili i pri tom ne smo se zbojali zamere, ne preganjanja, ne smrtnih nevarnosti od strani boljševikov i drugih sovražnikov našega ljudstva. Ne nas potrla nesreča, da so nam boljševiki vkradnoli naročnino i prepovedali naš list. V Marijino materno Srce smo posejali

semen detinskoga zavüpanja i včakali smo se, da se je to semen sklilo, včakali smo se vstajenja Novin. Pa kakšega vstajenja!? V novoj, lastnoj državi, v naročji bratov.

Lübilimo smo svoj jezik, svoj narod, svoj dom, šilimo smo na delo v toj lübezni i zmagali smo. Marija nam je sprosila zmago, šteroj smo izročili borbe. Naš jezik je postao uradni, slüžbeni jezik v velikoj Jugoslaviji; našemi narodi so se odprla vrata do vseh slüžb tak državnih, kak cerkvenih i zasebnih brez toga, da bi svoj materni jezik v teh mogo tajiti; naš dom, Slov. Krajina, je v novoj državi razcvela v veliko košnato drevo, pod štere sencov se pripravla mladi rod na delo, da dovrši, ka smo mi starejši začeli.

Marija nas je vodila, branila, krepila tolažila, se z nami borila i nas do zmage pripelala zato, ar smo delali samo iz lübezni. Lübezen je nepremagljiva, če se položi v Marijine roke, kajti njena deviška roka se naslanja na Ježuša Kristuša i zajimle z njegovoga Srca lübezen, ki je Boža, ki je Večna. Ta Večna Boža Lübezen dela vse po Mariji. Ta naj pripela ves naš narod pod Marijin plašč, da tii zadobi po njej Maternoj lübezni vse pripomočke za časno i večno blaženost Slov. Krajine. V dosego toga namena naj stopijo Novine prek praga 25 letnice i prestopijo prag vsake slovenske hiše v Slovenskoj Krajini.

Naša hvala za Marijino varstvo v 25 letnom obstoji krščanskih Novin naj bo vroča odločitev: da bomo vsi goreče, detinsko častili Ježušovo Mater, Marijo, i pod njenov obrambov iz lübezni do Boga i diš čuvall Ježušov navuk v Novinaj i te razširili do vsake hiše v Slovenskoj Krajini.

Črensovci, Slovenska Krajina, 1938. dec. 8.

Klekl Jožef,
dühovnik, ustanoviteo i urednik Novin.

POMEN „NOVIN“ ZA SLOVENSTVO.

Če ščemo dodobra spoznati pomen kakšega dogodka v preminočnosti, te se moremo vživeti v tisti čas, gda se je dogodek izvršo pa presoditi, kakše važnosti je bio za tiste lüdi, šteri so te živeli, po njih pa tudi za njihove potomce. Če bi gledali vsakši zgodovinski dogodek i vsakše delo samo s svojega denešnjega stališča, te bi se dostakrat prenačili, ar bi nepremišleno tak sodili: ah, ka je to za nas, gde smo že mi dnes! Vistini se okoli nas tak godi pa so takše površne i krivične sodbe med nami ne redke. Na to trbe misliti tudi zdaj, gda slavimo srebrni jubilej našega tjednika. Na to more misliti posebno mlajši rod, tisti, ki so ne poznali časov, gda smo narodne slöbode ešče ne meli i je slovenska reč ne bila v časti. Naj te mlajši, pa tudi pozablivi starejši rod malo natenci premisli, kakšega pomena je bilo rojstvo slovenskih „Novin“ v vogrskoj državi pred petdvajsetimi leti!

V tistom časi je večina slovenskoga naroda, združena v Austriji, mela že svoje dnevne i tjedenske novine, mela več mesečnikov i dobivala leto za letom vnožino slovenskih knjig v rok. Med njimi je ne bilo nikaj posebnoga, če je začno izhajati novi tjednik. — Naša krajina pa je bila v vogrskom deli države, samo redki so dobivali iz Ljubljane i Maribora slovenske novine pa knjige. Preprosti lüdje so malo znali, kak je na Kranjskom, malo bole so poznali bližanje Štajersko. Vogrščina je pri nas pretila, da vniči slovensčino popolnoma. Pa smo mi že od 1715. leta meli svoje slovenske knjige, tudi v šolaj. V dvajsetom stoletji pa so nas Vogri želeli potopiti v svojem morji i nam vzeti od Bogá

dani materin slovenski jezik. Proti vogrskomi vali pa se je zdigno tudi močen val naših narodnih dühovnikov, štere je zbüdo na delo dr. Franc Ivanocy. Za leto 1904. smo dobili kalendar i mesečnik Marijin list. S tem je bio zasnovani velki začetek, ljudstvo je poleg slovenske molitvene knjige, katekizmuša i biblije melo vse leto v rokaj slovensko čtenje v domačoj reči. Pa vse to je bilo premalo. Ešče ravno zadnji čas, malo pred začetkom velkoga boja, so prišle „Novine“, da bi tolažile v ešče bole zapuščenom časi. Pomislimo, da so nas Novine včilé čteti, to je redno vsaki tjedem; včilé so nas čteti tudi zmetnejše spise, spoznavali smo iz njih svet, slovenski pa slovanski; zvezale so s svojimi glasi i s tem, da so je čteli v vsakoj vesi i skoro vsakoj hiži — vso Slovensko Krajino z vezaljom tople, domače sküpnosti. Čutili smo se kak v kot stisnjena čredica, pred štere ide svetski viher. Ne pozabimo, da so Novine vsaki tjedem znova glasile: slovenska reč na Vogrskom živé, slovenska reč nam je draga i potrebna, edina naša! Ves naš tisk, posebno pa Novine so bilé stalen živi ogen, ki je vsemi sveti glaslo: tü smo Slovenci! To je bila naša narodna zastava, štera je glasila našo volö, ostati Slovenci — i ta vola nas je dozörila za osloboditev i združenje z brati prek Müre... Če bi mi bili neizobražena čreda brez slovenskih knjig i novin, se svet ne bi brigao za nas i bi nas nehao Vogrom, da nas povogrščijo! Naš tisk pa je osvedočo našo kulturno zrelost i kričao za nas že stem, da je bio: dajte nam slöbodo! Dajte nam izobrazbo v slovenskoj reči! Mnogi naši dühovni i svetski izobraženci, ki so se dru-

1913-1938

decembra 8.

ŽIVELA SLOV. KRAJINA
S VOJINI
NOVINŽIVEL NAŠ SLOVEN
SKI NAROD

žili okoli našega tiskā, so se ravno za toga volo ohranili za slovenstvo. Ne pozabimo, da so naše „Novine“ že od vsega začetka bile pisane z denšnjimi slovenskimi črkami (gajicov) i so tudi s tem pripravljale pot za sprejem slovenske knjige i šole. Novine so bile naša narodnostna, slovenska domača šola!

Gda se bo pisalo i gučalo, kakši je pomen tiska Slovenske Krajine za ohranitev i okrepitev slovenskoga čutenja v mišljenja pred letom 1919., te se bodo vsigdar imenovale tudi „Novine“.

K petindvajstletnici Novin.

„Novine“ se lahko s ponosom ozirajo nazaj na svoje 25 letno delo. Pred jugoslovansko dobo, do 12. avgusta 1919. so „Novine“ bile edini list, ki so orale prekmursko ledino in vzbujevale pri Slovencih med Muro in Rabo versko in narodno zavest. Med svetovno vojno so imele šest tisoč naročnikov, to se pravi, da je bil vsak dvanajsti prekmurski človek naročnik tednika „Novin“. Zasluge „Novin“ so nepopisno velike, ne le v verskem,

ampak tudi v narodnem in državnem oziru. Da so bivši „ogrski Slovenci“, ki so bili tisoč let ločeni od drugih Slovencev, ohranili zavest, da spadajo z njimi v eno slovensko družino in zaradi tega v jugoslovansko državo, je zasluga naših „Novin“.

„Novine“ niso začele prekmurskega tiska. Že dve stoletja pred njimi smo imeli knjige v prekmurščini. Oba Kuzmicha sta začela s prekmurskim tiskom, s prevodi sv. pisma Nove zaveze, z molitveniki, učbeniki, pesmaricami in podobnimi rečmi.

Proti koncu ogrske dobe je to prekmursko slovstvo skoro usahnilo in zamrlo. Le molitveniki in pesmarice ter katekizmi in Zgodbe sv. pisma so se še na novo izdajale. Temu se ni čuditi, če pomislimo, da proti koncu madžarske dobe ni bilo nobene slovenske šole več in nič slovenščine v samo madžarskih šolah razen katekizma. V tej slovstveni temi so edino Novine vsak

kak se že zdaj imenujejo. Ž njimi pa bomo mislili na vse tiste, ki so s perom, z rečjov i z djajnom pripomogli k njihovimi napredki. Zdaj ob 25 letnici želemo, naj bi za tresetletnico dobili knigo, v šteroj bi natenci bio prikazani razvoj i pomen vsega katoličanskega tiska Slov. Krajine s ponatisi najvažnejših člankov iz Kalendara, Mar. lista i Novin, ki so pomembni za našo zgodovino i so zanimiva svedočanstva za našo preminičnost pa jasen spomin na možé, štéri so nam našo zgodovino delali. Bg.

teden pošiljale skoro v vsako prekmursko hišo svojo prijetno, domačo tiskovno luč in užigale žerjavico, ki je še tlela med Muro in Rabo.

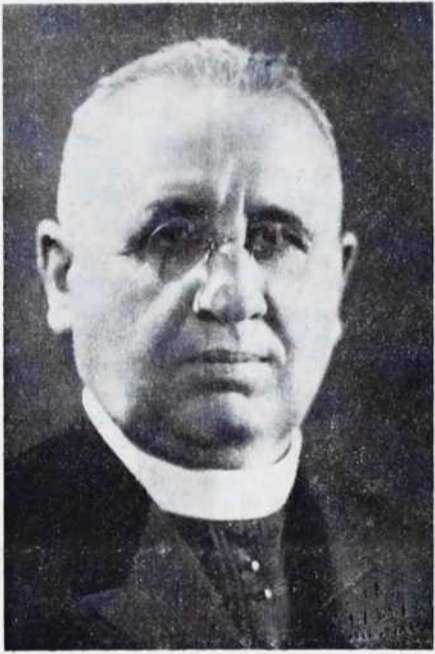
V jugoslovanski dobi pa se je ta žerjavica razplamtel v krasno in mogočno slovstveno luč. Prekmurske osnovne šole so se čez noč poslovenile, odprla se je takoj slovenska meščanska šola in gimnazija, prekmurski dijaki so začeli obiskavati štajerske in kranjske slovenske srednje šole

ter slovensko univerzo v Ljubljani. V 20 letih imamo že vse polno prekmurskih absolventov teh višjih slovenskih šol. Zrastel je v tej kratki dobi mlad prekmurski književniški rod, ki je krepko prijel za pero, ki piše knjige, povesti in članke v vseh mogočih slovenskih revijah. Prekmursko slovstveno življenje se je v Jugoslaviji vzbudilo in se začelo lepo

razvijati na globoko in široko. Novine se lahko z veseljem ozirajo na ta nov slovstveni rod, ki so ga priklicale v življenje. Niso več „glas vpijočega v puščavi“, ki bi se ne slišal. Njihov glas je mogočno donel od prekmurske Radgone do Lendave, od Slovenske vese ob Rabi do treh Bistrice ob Muri. Ta glās ni donel zaman, trkal je še pravočasno na prekmurska srca, da so se razklenila v ljubezni do slovenskega jezika in slovenskega slovstva.

K temu delu iz uspehu Novinam ob jubileju iz srca čestitam
V Ljubljani, dne 25. nov. 1938.

Dr. M. Slavič.

Dr. M. Slavič,
vseučilišni profesor v Ljubljani.

Grabrijan Miloš, sreski načelnik:

Sresko načelstvo v D. Lendavi.

Z okupacijo Prekmurja, ki se je izvršila na podlagi sklepa vrhovnega sveta združenih sil v Parizu, je prevzel iz rokčasne vojaške uprave civilno upravo prvi civilni komisar za oba prekmurska srezā, dr. Lajšnic. Z njim je prišlo v Slovensko Krajino ostalo naše uradništvo. Kot prvostopna občne upravna oblast za oba prekmurska okraja je bil ustanovljen civilni komisariat v Murški Soboti, ki je imel politično ekspozituro v Dolnji Lendavi. Prvi šef polit. ekspoziture v Dolnji Lendavi je bil tukajšnji rojak dr. Kočar Jožef, ki je sedaj sodnik na Stolu sedmorice v Zagrebu. Na osnovi čl. 135 Vidovdanske ustave iz leta 1921 se je z uredbo o razdelitvi države na oblasti od 28. 4. 1922. ustanovil v mariborski oblasti samostojen lendavski srez s sedežem v Dolnji Lendavi. Politična ekspozitura pa je bila uki-

njena šele z odlokom ministrstva za notranje posle z dne 28. I. 1924 št. 149 ter je s 1. junijem 1924. začelo poslovati sresko načelstvo v Dolnji Lendavi. Prvi sreski načelnik je bil dotodanji šef politične ekspoziture Kandrič Matko. Sedež okraja v Dolnji Lendavi se je določil po sklepu ministrskega sveta od 24. I. 1924. Pri določevanju teritorija novega okraja se nekatere občine, med njimi Beltinci, Bogojina Ivanci niso mogle pomiriti, da so pripadle k srezu dolnjelendavskemu, murskosoboški bi jim bil priročajši. Reševanje vseh teh želj se je do tedaj odgodilo na čas, ko bi sreske skupščine mogle s skupščinskimi sklepi vplivati na spremembe te vrste, do česar pa ni prišlo.

Po likvidaciji pokrajinske uprave v Ljubljani so se prenesli posli notranje uprave po teritorialni pristojnosti na velikega

župana v Mariboru, kamor sta prvotno spadala tudi oba Medjimurska srezā Čakovec in Prelog. Pri velikem županstvu v Mariboru sta oba prekmurska srezā tvorila predmet prav posebne pozornosti radi svojstev, ki jih ostali okraji niso imeli: bližina državne meje, neenakost zakonov, posebno narečje, mešanost veroizpovedanj, visoka gostota naseljenosti, velik odstotek veleposestniške zemlje, močan kontingent sezonskih delavcev, dobro razvita govedoreja in močan izvoz v inozemstvo.

Z ukinitvijo velikih županstev in novo razdelitvijo države na banovine v letu 1929. je lendavski okraj prišel pod teritorialno pristojnost kraljevske banke uprave v Ljubljani.

Okraj Dolnja Lendava je v početku imel 48 nižjih upravnih edinic — upravnih občin. Z uredbo o spojitvi občin v dravski banovini od 8. IX. 1933. so se bižje občine spojile tako, da je ostalo le 12 upravnih občin. Pri poznejših prekomasacijah je odpadla še prvotno komesirana občina Bratonci, tako, da je sedaj v okraju 11 upravnih občin.

Z zakonom od 3. X. 1929. o imenovanju in razdelitvi Kraljevine na upravna področja, je lendavski okraj dobil uradni naziv: srez Lendava, medtem ko se je po uvodoma citiranemu zakonu o razdelitvi države na oblasti imenoval: dolnjelendavski srez.

Srez Lendava ima 339 km² površine in je med srezā naše banovine na predzadnjem mestu; je pa zelo gosto naseljen ter prebiva povprečno 110 ljudi na 1 km². Po ljudskem štetju iz leta 1931. ima 38.053 prebivalcev, po ljudskem štetju iz leta 1921. je imel okraj 37.612 prebivalcev. Dasi ima prebivalstvo zelo močen prirodni prirastek ter imajo družine veliko število otrok, vendar prebivalstvo v okraju številčno ne raste, ker so radi prenaseljenosti prebivalci primorani, da se izseljujejo.

Poslovanje sreskega načelstva obsega vse pānoge občne uprave, vendar za posamezne grane občne uprave se niso na sedežu srezā vedno nahajali potrebni referenti. Poleg uradništva in referentov notranje uprave je bil že civilnemu komisarijatu, v začetku 1920. dodeljen veterinarski referent, ostali referenti so se za oba kraja nahajali v Murški Soboti. V letu 1926. sta bila sreskemu načelstvu prideljena sreski sanitetni referent in sreski šolski nadzornik, v letu 1925. je bil srezu prideljen kmetijski referent, ki pa pri kasnejših osebnih spremembah ni bil stalno na srezu, nego sta oba prekmurska srezā še kasneje imela nekaj časa skupnega kmetijskega referenta. Vsi omenjeni referenti se sedaj stalno nahajajo pri sreskem načelstvu, poleg njih vrši posle šumarskega referenta za lendavski okraj sreski šumarski referent v Murški Soboti, tehnični referent sreskega načelstva pa se nahaja pri tehničnem razdelku sreskega načelstva Maribor, levi breg.

Vodstvo urada je bilo začetkom v rokah dr. Kočar Jožefa, ki je bil šef politične ekspoziture. Njemu je sledil Kandrič Matko, ki je obenem bil prvi sreski načelnik novega lendavskoga okraja. Kot sreski načelniki so v naslednjih letih vodili urad sledeči gospodje: Dr. Farčnik Anton, dr. Trstenjak Alojzij, dr. Kartin Herbert in dr. Bratina Franc. Sedaj je vodja urada sreski načelnik Grabrijan Miloš, kateremu so dodeljeni sledeči referenti: Rijavec Jože, sreski podnačelnik, Sok Anton, veterinarski

referent, Dr. Lipnjak Danilo, zdravstveni referent, ing. Peternel Mirko, kmetijski referent. Mesto sreskega šolskega nadzornika po premetitvi g. Mikuž Mateja še ni popolnjeno.

Poslovanje sreskega načelstva in njegovi posli rastejo od leta do leta. Medtem ko je delovodnik sreskega načelstva za spise, ki se tičejo le notranje uprave v letu 1920. izkazoval le 2453 temeljnih števil, izkazuje glavni delovodnik sreskega načelstva v letu 1937. 12.387 temeljnih števil. V istem razmerju so narasli posli tudi pri posameznih referentih.

Od posameznih referatov bi bilo posebej omeniti po svoji važnosti posle kmetijskega referenta in sreskega šolskega nadzornika. Delo na pospeševanju kmetijstva se je osredotočilo predvsem na izboljšanje živinoreje, travništva, poljedelstva, sadjarstva in vinarstva. V letu 1930. se je osnoval sreski kmetijski odbor, ki je vsako leto podelil znatne podpore za nabavo dobrih plemenskih živali, licenčne nagrade, za nabavo semen, silosev, strojev, sa šolanje učencev in skupno s sreskim referentom uspešno deloval na pospeševanju kmetijstva.

V pogledu razvoja ljudskega šolstva v lendavskem okraju v zadnjih 20. letih je dovolj navesti sledeče številke: V letu 1919

Okrajna sodnija v D. Lendavi.

Ko je bilo odločeno, da pripade Dolnja Lendava z južno in zapadno okolico do Mure naši skupni domovini Jugoslaviji, je prevzela naša država v Dolnji Lendavi tudi sodno oblast v svoje roke. Ta prevzem se je izvršil dne 10. septembra 1919 pod protestom prejšnjega predstojnika Szabo Janeza. Znatno del prejšnjega lendavskoga okraja je bil prisojen Madjarski, vendar obsega današnje območje našega sodišča še vedno okrog 40.000 ljudi in spada vsled tega med večja sodišča dravske banovine. Prvi predstojnik sodišča je bil dr. Milko Gaber, drugi pa dr. Miroslav Muha, ki sta sedaj oba kasacijska sodnika pri našem najvišjem sodišču, stolu sedmorice v Zagrebu. Za njima je vodil sodišče sedaj že pokojni dr. Richard Tomšič, nato pa dr. Friderik Fabiani, ki je sedaj predstojnik okrajnega sodišča v Ormožu.

Sedanji predstojnik sodišča je dr. Janko Košan in sicer od oktobra 1936 naprej. Njemu sta dodeljena kot sodnika dr. Ivo Umnik in Otmar Cvirn, prvi za civilnoppravne, drugi pa za kazenske zadeve in pristav Milan Zinauer. Med pisarniškimi uradniki sta radi dolgega službovanja pri našem sodišču in radi dobrega poznavanja tukajšnjih razmer znana višji pis. oficijal Franjo Jureš

je bilo v okraju 33 šol, od teh 9 občinskih poslopij in 24 poslopij rimokatoliške verske občine. Na teh šolah je bilo 79 učilnic s 73 razredi, ker se v nekaterih učilnicah radi povojnih razmer ni poučevalo. Učencev je bilo 4408 (2131 moških in 2277 ženskih). Poučevalo je 59 učnih oseb, na en šolski oddelek je odpadlo 60 učencev. V letu 1938 je v okraju 37 šol, od teh 13 občinskih poslopij, in 24 poslopij rimokatoliške verske občine. Na novo so sezidane šole v Od-rancih, Mali Polani in Nedelici ter leseno šolsko poslopje na Benici. Učilnic je 88 s 138 razredi. Učencev je 6639 (3118 moških in 3222 ženskih). Poučuje 132 učnih oseb — na en šolski oddelek razred — odpade sedaj le 45 učencev. Ustanovila sta se tudi 2 ojrška vrtca v Lendavi in Turnišču, 10 šol ima svoje šolske odre, na katerih se marljivo prirejajo mladinske igre, 3 šole pa imajo na razpolago društvene odre. Izpopolnile so se šolarske knjižnice na vseh šolah, katere se prav dobro izkoriščajo, ker šolska mladina zelo rada čita. Učiteljstvo se udejstvuje s prosvetnim delom tudi izven šole, predvsem pri prosvetnih, humanih društvih, pri ljudskih knjižnicah, dramskih odsekih, pevskih društvih, kmetijskih nadaljevalnih in gospodinjskih šolah in pri šolskih odrih.

in vodja zemljiške knjige Evgen Mod. Podrejeno je bilo naše sodišče okrožnemu sodišču v Mariboru, še le letos je bilo dodeljeno na novo ustanovljenemu okrožnemu sodišču v M. Soboti po želji vsega tukajšnjega prebivalstva. Iz starih sodnih spisov je razvidno, da se je pojavila zahteva po ustanovitvi okrožnega sodišča v M. Soboti že leta 1921, do uresničenja teh načrtov pa je prišlo še le letos. Obžalovati je le, da ima Dol. Lendava z M. Soboto slabe prometne zveze, dopoldanskega avtobusa ni, zveza z železnico pa vodi preko Čakovca in Ormoža.

Sodišče si prizadeva rešiti vse pojavljajoče se spore in probleme nepristransko po veljavnih zakonih in naredbah ne glede na versko pripadnost ter nacionalno, politično in stanovsko opredeljenost strank. Največjo težavo pri uradovanju povzroča vsem uslužbencem sodišča neurejena zemljiška knjiga, ki se vodi v glavnem še po madjarskem sistemu. Če bo pa prišlo res do naložitve novega katastra, bomo dobili s tem zanesljivo podlago za ureditev zemljiške knjige in s tem bo ustrezno ne samo nameščencem sodišča, ampak vsemu prebivalstvu okraja.

Dr. Janko Košan,
predstojnik sodišča.

K srebrnimi jubileji Novin.

Lübezen do slovenskega jezika, do slovenskega ljudstva Slovenske Krajine, je bila tista, ki je pred 25 leti rodila Novine.

Lübezen do slovenskega jezika i slovenske domovine jih je vodila skoz 25 let.

Iz ljubezni do Slov. Krajine so Novine trpele preganjanje v časi madžarskega komunizma i v letaj Živkovičove strahovlade.

Preganjanci so zgubili moč, Novine pa so ostale, ar sovraštvo ne moglo premagati prave, ne-sebične ljubezni do Slov. Krajine i jugoslovanske domovine.

Novine teden za tednom obiščejo jezere hiš v Slov. Krajini.

One teden za tednom romajo k našim bratom i sestram, ki so raztepeni po vseh delih Evrope i sveta. Nam, ki smo zvüna Slov. Krajine, prinašajo toploto domače zemle. Kda jih vzememo v roke i prebiramo, se nam vidi, da mamo pred sebov svoje rojstne domove i svoje drage domače.

Kak bivši urednik k 25 letnici želem: „Novine“, Bog vas blagoslovi! Tudi nadale bodite oznanjivalec ljubezni do Slovenske Krajine, Slovenije, Jugoslavije i branilec pravic našega ljudstva.

Kolenc Franc,
bivši urednik

Petdvajsti let smo iskale
Po sveti vse izseljence,
Petdvajsti let vas vezale
Na dom, domače cerkvice.
Petdvajsti let vam mati b'le,
Zapirale smo vas v srcé . . .

Petdvajsti let smo jokale
Za vas i v dom vas čakale . . .
Oj sestre drage, bratje mi,
Po sveti vsem razstopeni,
Pozdravljeni od Novin vsi:
Bog naj živi vas! — Naj živi! NOVINE.

VSI NASI V TUJINI

Pismo prevzv. g. knezoškofa dr. Ivana Jožefa Tomažiča uredniku „Novin“.

P. n. Uredništvu

„NOVIN SLOVENSKE KRAJINE“
(v roke p. n. g. Klekl Jožefu)

Črensovci.

Prosili ste me, g. urednik, da kaj napišem za Vaš list ob 20letnici Slovenske Krajine in 25letnici Novin.

Najprej rečem: Gospodu Bogu hvala za vse, kar se je v tem času koristnega storilo za dobro ljudstvo Slovenske Krajine. Mislím in sem prepričan, da se je versko življenje v tem času tam poglobilo in utrdilo; naj bi cvetelo še naprej, saj sta sveta vera in življenje po njej podlaga naše časne in večne sreče.

Želim obenem, naj bi dobri časopisi, predvsem Novine in Marijin list, še naprej širili pravo krščansko omiko in izobrazbo med tamkajšnjimi prebivalci in jih branili pred zmotami in zapeljevanji, ki jih je današnji čas tako poln.

V mislih in pri srcu so mi tudi izseljenci Slovenske krajine. Slavnostno številko boste, g. urednik, izdali okoli

Dr. Ivan Jožef Tomažič
škof in ap. administrator.

1. adventne nedelje, ki je že nekaj let sem izseljenska. Naj bi naši izseljenci, ki si morajo v tujini služiti svoj vsakdanji kruh, ostali z domovino v zvezi po sveti veri in medsebojni ljubezni. Vesel sem, da mi je bilo mogoče, dati jim lastnega duhovnika-rojaka, čigar delovanje je, kakor se mi poroča, od Boga blagoslovljeno in plodonosno. Naj tukaj izrečem še posebno zahvalo tistim izseljencem, ki so si od svojih ust pritrkali in poslali že lepe prispevke za novo bogoslovno semenišče, ki se gradi v Mariboru. S tem so pokazali, kako veliko jim je na tem, da se vzgaja dober duhovniški naraščaj; in naj še dodam, Slovenska Krajina more biti ponosna, da daje tako veliko število mladih duhovnikov.

S temi besedami Vam, g. urednik, čestitam k Vašim jubilejem in želim Vam in vsej Slovenski Krajini še nadalje obilo božjega blagoslova.

Maribor, dne 12. novembra 1938.

Dr. IVAN JOŽEF TOMAŽIČ
škof in ap. administrator.

Pismo izseljencom.

Zdaj kesno na jesen, kda se osipavle z drevja zadnje listje, štero veter raznaša na vse kraje, se mi rada vsiljavle miseo, da naša zemla sličí ostareloomi drevi, štero je odvršlo od sebe zeleno listje iz straha pred zimov. Siromaštvo naše zemle je razmetalo svoje najbouse moči na vse kraje sveta, zato, da si očuva golo življenje. Pa vezalje, ki šče Tebe, dragi izseljenec, draga izseljenka, veže na zemlo i dom, ne pretgano, ravno naopak, močnejše je kak kdakoli, ar ravno tu občutiš vso toplino domačega doma, ki ga v tujini stežka dobiš.

Moje misli rade romajo z Tebov izseljenec i izseljenka, Te iščejo i se stavljajo pri Tebi, ki režeš i paraš njive, ki dojiš krave, paseš ovce, ki křiš gošče, ki se süčeš okoli brnečih strojov v tovarni, ki včasih stopiš iz kraja v kraj i pri Tebi, ki nosiš v duhi nemir, strahoten pekeo, šteri žge, da nemreš zaspati z blaženim nasmehom na vüstnicaj. S tihov, v toplo lübezen odetov rečjov bi Te izseljenec i izseljenka rad nagačao. Ne bi me žmetno razmela, ar mi šče domače, preproste reči ne pokvaro vüčeni jezik. Zavüpno bi si pogučala od vsega, ka sva doživela, čiravno se razhajata najnivi živlenskivi poti.

Zvedila bi, kak sta se puniva nemirnoga pričaküvanja odtrgala od doma pa domače vesi i se z veseljom napotila v tühinske kraje. A sprevidila sta, da so bogati pa gizdavi tej kraji, ali v njüve düše se je naselo beteg. Lüdje so brezi srca, brezi düše.

Vidla bi, da poleg telovnoga sirmastva pritiskavle šče vekše sirmastvo na Vajino düšo. Znam, dragi izseljenec i izseljenka, da sta bila dobriva doma i sta zdaj ne sama radiva zagazila v blato: skrb za vsakdenešnji krüh Vama je popolnoma odrinola skrb za düšo. Pripoznam Vajni trüd. Pa denok

sam osvedočeni, da ne iščeta samoga bogastva, do šteroga vodi jako šklizka pot i Vama jako rado spodleti, liki da si spravita telko, da si očistita grünt duga, si očuvata tisto malo krpo zemle pred grabežljivimi rokami, nasitita i oblečeta deco i data casari to, ka je casarovoga.

Ali data tüdi Bogi, ka je božega?

Vüпам, da se šče ne posüšila tista vretina v Vajnoj düši izseljenec i izseljenka, odked zajemleta moči v teh žmetnih dnevaj, vera, sv. meša, svestva i krščanski listi. Vüпам, da v njih najdetata vsikdar hladilno olje za Vajne skeleče rane i da s tem vsikdar dolevleta olje svojemi večnomi posveti svete vere, da Vama ne vgasne v sredini kmičnoga brezverstva. Te posvet Vama dosta več pove, kak vsa posvetna vüčenost, Vaj bole odene s toplinov, kak vsa zvünešnja vlüdnost tühinskih lüdi.

To srečo i zadovolnost bi rad vido pri Vama.

Nemata bogastva, dragi izseljenec i izseljenka, a v svojih prsah nosita srce vse napunjeno z dühovnim bogastvom, ki ga Vama nišče nemre odvzeti brezi Vajne vole. Iz svojih düš moreta napraviti bleščečo, svetlo cerkev, ki bo pritegnola k sebi vse mlačne, pa zblojene izseljence.

Znam, da sta sirmaka, izseljenec i izseljenka, a v tom dosta vekšiva bogatca, kak vsi tisti, šterim so žepi napnjeni od miljonov, a v sebi nosijo praznoto, trdoto pa mrzla srca: to so samo goli računarje, ki vidijo samo sebe. Občütita bodeta, da bo lepše i svetlejše v Vajnoj düši pa okoli Vaj.

Vidita, skoro bi pozabo na žele i pozdrave. Ka naj želem v teh dnevaj? Trdno zdravje, zadosta krüha i živo vüpanje v lepšo prihodnost.

Pozdravla Vaj zapüščeni dom, osirotela deca, zaskrblena cerkev i čakajoča pola.

Bog s Vama!

M. Balažic.

Pozdrav Slovenske Krajine.

Dragi izseljenci, drage izseljenke!

Vaša mati — vaša mila i nepozabna Slovenska Krajina, vas vse, raztepene po celom sveti, najprle v imeni Boga i Marije najlepše pozdravla po našoj lepoj krščanskoj navadi: Hvaljen bojdí Jezuš Kristuš!

Vi ste tisti, ki ste vredni i potrebni najprisrčnejše lübezni svoje drage domovine.

Zakaj?

Vi ste tisti, ki s svojimi žülnatimi rokami v težkom deli rešavlete stoternim i jezernim družinam v domačem, rojstnom kraji — dom.

Vi ste pa tüdi tisti, ki ste v stalnoj nevarnosti, da se ne potopite v morji mrzle i neprijazne tujine; da ne zgübite Boga, vero, poštenje i svoj lepi slovenski jezik;

da zavolo falajčka bokšega krüha ne postanete robi, brezpravne delavne moči tujini i mogočnejšim narodom.

Zato vas vaša Slovenska Krajina prav posebno lübi s toplov i nesebičnov lübeznostjov. Lübi vas, pa se tüdi boji za vas:

z lübeznijov vas šče občuvati vašim dragim rojstnim hišam, zato vas lübi, kak more, samo mati meti rada svoje dete;

STE VSEM NAM V SRCI

BODITE POZDRAVLJENI

STE VSEM NAM V MISLIH

boji se pa za vas, da ne bi svoj dom, jezik i vero zatajili, da ne bi postali njeni zgubleni sinovi i hčeri;

trepeče ob misli, v kakši nevarnosti so v nogokrat vaše duše;

boli jo, če vidi, da se z vami ne ravna tak, kak bi se moglo po vsej božoj i človečoj pravici

i žmetno njej je, če mora čuti kaj nej lepoga i žalostnoga od vas.

Vaša žalost je njena žalost, vaše veselje — njeno veselje.

Delavstvo Slovenske Krajine.

Kerec Franc, šef borze dela, je rojen kak dete jako siromaških, pa globokovernih staršev, 5. oktobra 1895 l. v Prosečkovi vasi na Goričkom. Dovoršo je 6 razredov ljudske šole pri Sv. Sebeščani. V trinajstom leti, komaj kak je končao šolo, je že šo na sezonsko delo i to na okapanje cukrne repe na veleposestvo Matyusháza na Madžarsko. Na sezonsko delo je hodo večkrat i dosta trpo, ar je bio šče slab. Sledkar je delao pri zidaraj. Ali tudi tu njemi je slabo šlo, bio je pač bole

To veliko spoznanje naj bo vsigdar živo v vaših dušah. Skrbeti, da bodete vsi svojoj materi, Slovenskoj Krajini, vsigdar v radost i veselje. Ostanite dobri i pošteni. Vaš rojstni kraj vam uaj bo dragi nad vse. Na Boga i molitev nikdar ne pozabite. Vsepo vsedik z vzglednim i lepim življenjem kažite vsem, da je edino življenje po navukaj sv. Cerkve — srečno življenje. Tüjina vam davle telovni krüh; vi pa vsem tistim, ki gladüjejo za nebeskim krühom, kažite pot k njemi — k Bogi. Škafar Ivan.

ljano. Bio sem v službi v hiralnici sv. Jožefa i tam me je zalotila svetovna bojna. Prišeo sem domo i 1915. leta odišao v bojno. Iz Beča sem bio poslani v Galicijo i tam postao ruski ujetnik. V ujetništvu se nam je slabo godilo, vsaki den je zavolo tifusa vmrlo več kak 200 ljudi. Ne sem počakao, da bi smrt tüdi mene pobrala, nego sem vujšao i se vozo daleč okoli, da sem prišao v Vladivostok. Od tam sem prišao nazaj v Ukrajinu. V ujetništvu sem bio do revolucije, ali te sem več ne mogao ostati i gledati grozot, ki so se tam godile. Pobegno sem i prišo do austrijske vojske. Tüdi tu se mi je nej najbogše godilo, šče slabše je bilo kak v Rusiji. Po velkom trpljenji je vendar prišeo konec bojne i prišao domo. Pobirao sem podpise za priklüčtvi Slov. Krajine k Jugoslaviji. Da bi se ogno komunistov, ki so naše dečke pobirali po sili v rdečo vojsko, sem znova šo na sezonsko delo k Velikoj Kaniži. Ostao sam tam do konca revolucije i se srečno vrno v Slov. Krajinu, ki je že pripadala k Jugoslaviji.

Po zimim leta 1919-20. si je

Kerec Franc, šef borze dela v Soboti.

ko. Sam piše: „Mi bratje i sestre smo pač te delali, da smo pomagali našemi brati, Jožki, ki je zdaj misijonar na Kitajskom. Z doma sem romao v Budimpešto i od tam z nekim znancom iskat delo prek Zagreba v Reko, Pulj, po raznih krajih i prišeo v Ljub-

ništvu, ki so naše dečke pobirali po sili v rdečo vojsko, sem znova šo na sezonsko delo k Velikoj Kaniži. Ostao sam tam do konca revolucije i se srečno vrno v Slov. Krajinu, ki je že pripadala k Jugoslaviji.“

Po zimim leta 1919-20. si je

začno pisati z Drž. posredovalnicom dela v Ljubljani i vstopo tam kak praktikant i sledkar ustanovo podružnico v Soboti. Sprva delavci neso jako zavüpali našemi uradi, ar se je te jako agitralo med njimi, naj se Slovenska Krajina znova priklüči Madžarskoj. Ali poznej so si naši na posredovalnici pridobili zavüpanje delavcov, ki so sprevidli, da njim je posredovalni urad spravo samo hasek.

1924. leta je bila podružnica zavolo pomenkanja kreditov ukinjena. Postao je nato g. Kerec glavni voditeo 1.800 delavcov na državnom imanju Belji i skrbo za dobrobit naših delavcov.

1929. leta je merodajna oblast po posredüvanji takratniva poslanca preč. g. Jeriča i Klekna določila, da znova postavi borzo dela v Soboti. Znova je nato g. Kerec prevzeo vodstvo, ar ga je na to pozvalo vodstvo v Ljubljani. Morao je pa napraviti tüdi 4 razrede meščanske šole, ar z osnovnošolskov izobrazbov ne mogeo vršiti svoje službe. Nato je napravio šče strokovui izpit v Beogradi i dosegno stalno imenüvanje za šefa Borze dela s stalnov službov v Soboti. Zdjaj žive za svojo družinu i za delavce. Trüdo se je i se bo, da bo pomagao našemi siromaškomi, a dobromi narodi.

Sezonsko delavstvo v Slov. Krajini.

Siromaška i mala je Slovenska Krajina, zato so se njeni sinovi razstepli za zaslužkom po celom sveti. Pred svetovnov bojnov je bila Amerika, ki je zaposlivala naše ljudi, po bojni pa Kanada. Ali svetovna stiska je omejila izseljavanje v Ameriko i Kanado, naši delavci so si morali iskati delo v Franciji i Nemčiji, pa tüdi na veleposestvih v državi. Malo pa jih najde v sveti listu, ka so iskali, vnoji so nesrečni, zato trbe tü pomagati i omejiti izseljavanje, kelko je li mogoče. Zato si moremo ogledati sledeće točke:

1. Zgodovinski pregled sezonskega delavstva v Slov. Krajini i ustanovitev ustanove za posredüvanje dela v M. Soboti.
2. Gibanje sezonskih delavcov i njihov zaslužek.
3. Dobre i slabe strani

sezonskega izseljavanja.

4. Glavni vzroki, ki so povzročili razvoj sezonskega delavstva v Slov. Krajini.

5. Pogoji za omejitev sez. delavstva v Slov. Krajini.

1. Zgodovinski pregled sezonskega delavstva v Slov. Krajini i ustanovitev ustanove za posredüvanje dela v Soboti.

Začetki sez. delavstva v Slov. Krajini segajo že v leto 1855. Že tistoga časa so naši moški hodili na delo v bližnje madžarske vesi i to kak mlatci. Dobili so sedmo ali osmo mero namlačenoga žita, štero njim je delodajalec sam domo odpelao.

Delavski dom.

Ar so bili dobri delavci, so je jemali tüdi madžarski veleposestniki na mlatitev i sledkar tüdi na gojenje cukrne repe. Iz te dobe dale mamoo palere, ki so pa navadno dali delavcom samo dva tala zaslužka, ostalo so obdržali sami. Naši dobri delavci so bili znani po celoj madžarskoj ravnini.

Po bojni, kda je bilo spravlanje prisluženoga žita iz Madžarske zavolo mej težavno, je bilo potrebno poiskati za naše sezonske delavce delo indri. Zato je bilo potrebno tüdi ustanoviti zavod, ki bi posredüvao delo.

Od ljubljanskoga šefa Drž. posredovalnice dela, je bio imenüvani za praktikanta g. Kerec Franc i 1920. leta je že bila ustanovljena podružnica v Soboti, ki jo je vodo g. Kerec. Ali delavci sprva neso zavüpali uradi, bili so pač preveč navajeni na palere, šterim so zavüpali, čeravno so je odirali. Pomali so pa dobili zavüpanje v posredovalnico i že drugo leto je ta poiskala delo na raznih veleposestvih v Bački i Slavoniji. Delavci so dobro zaslužili i njih-

Prostori berze dela i njeno poslovanje.

Borza dela je bila do 23. jan. 1924. v Cerkvenoj vulici, nato do 1925. v Maloj Kaniži. 1929. leta je bila nekaj časa v Slovenskoj vulici, nato na Aleksandrovoj vulici do l. 1931. Te se je preselila v Szaparyjev grad. 1933. l. se je preselila na Lendavsko cesto i leta 1937. v

Delavski dom,

kde je dobila primerne prostore. Njeni vodja g. Kerec je uvidio potrebo toga doma i je prvotno nameno, da naj bi ga zidala zadruha „Delavski dom“, ka pa je sledkar postalo nemogoče zavolo pomenkanja kreditov. Zavolo toga je najela občina posojilo 400.000 din pri Izseljeniškom odseki za zaščito delavcov v Beogradi i 700.000 din pri ustanovi posredovanja, nekaj je prispevala občina sama, nekaj zadruha „Delavski dom“, vse delo pa je vzela v roke velika občina Sobota. Tü ide velika zasluža g. dr. Klar Franci, nar. poslanci za posredüvanje. Dom je bio popolnoma dogotovleni i

Omejimo izseljavanje.

„Socijalni arhiv“, maj—avgust 1938 je na prvem mestu prinisel članek g. Janko Švajgerja, pod naslovom „Izseljavanje Jugoslovena u Francusku“, poln mnogih uradnih statistik, res izredno posrečen „prvi poskus opisa naše emigracije v Franciji“.

Članek izzveni v pravilno misel, naj izseljavanje omejimo zlasti z agrarno reformo, melioracijo i industrializacijo. To je edino pravilno. Agrarna reforma je posebej v naši krajini menda rešena. Glede melioracije zemlje so pa gotovo še velike potrebe, ki jih vsi dobro poznamo i čutimo na lastni koži. Tüdi industrializacija bi v naši krajini gotovo imela mnogo uspeha. Za oboje je bil potreben točen načrt, ki bi ga s pomočjo države, banovine i z lastno požitvovnostjo gotovo ne bilo težko izvesti. Pred kratkim otvorenja kmetijska šola v Rakičanu bo pri tem velika opora.

V omenjenem članku je zapisano dejstvo, da so Prekmurci od leta 1929 do 1937 v Franciji zaslužili prek 131 milijonov dinarjev. To je res čedna vsota, ki nas mora navdati s ponosom. A vendar moramo pri tem postati tüdi žalostni, če pomislimo, koliko tega denarja se

je po nepotrebnem napravilo za gosposko obleko, pijačo i toliko drugih stvari, o katerih je bolje ne govoriti...

Ob tem krasnem zaslužku moramo namreč tüdi pomisliti na morda še večjo moralno izgubo. Koliko zakonov razbitih, koliko nedolžnosti zapravljenih, koliko življenskih moči do konca izčrpanih. Menda mi je še vsak izseljenec priznal, da, če bi doma toliko i tako delal, bi zaslužek tüdi ne bil dosti manjši, oziroma dvig posestva i gospodarstva.

Nikdar ne mislite, da sem črnogled ali prijatelj posploševanje; daleč od tega! Ali vendar moram iz svoje enoletne skušnje na potovanjih med našimi izseljenci i čitajoč njih pritožbe na Izseljensko odposlanstvo v Parizu, priznati, da nam le preveč ran zadaja ta stran našega narodnega i državnega življenja.

Ni nezanimivo, da so za časa zadnjih razburljivih svetovnih dogodkov tüdi naši izseljenci v prijateljski Franciji bili „umazani tujci“ (sale étranger); nevolja je sicer nekoliko razumljiva: većina gospodarjev mobilizirana, naši izseljenci moški, sicer hlapci, postanejo naenkrat prav za prav gospodarji tolikih ferm, ali bolje rečeno upravitelji...

Dobro poznam tüdi sončne strani izseljavanja; poleg že omenjenoga obilnoga zaslužka, pridobitev zelo koristnih gospodarskih izkušenj, moderni način

Camplin Ivan, izseljenski duhovnik v Franciji.

obdelave zemlje, česar mnogo se v gotovi meri da uporabiti tüdi doma i se bo ščasoma dalo še več. Spoznanje velike vrednosti zemlje, ki za ljubezen odgovarja z rodovitnostjo. Sicer ne pregosti, ali vendar mnogi slučajji vzglednih izseljencev, delavnih i treznh; celo številni

redovni poklici.

Vendar me vsi ti sončni prizori ne prepričajo, da ne bi vztrajal pri trditvi, da je temnih oblakov še več. Kvarne ideje, ki se jih mnogi navzamejo na francoski campagne, ki je precej, skoraj bi rekel, poganska, zlasti tam, kamor morajo priti tüdi delavci. Tu je brezvernim gospodarjem Bog njih polni žep. In s tem stalno bombardirajo zbezanega delevca, ki še moli k pravemu Bogu. Pa vidi, da se takemu gospodarju vendar le dobro godi. Pri tem pa pozabi nauk še iz ljudske šole i iz katekizma, da tüdi hudobni ljudje vendarle kaj dobrega storijo v svojem življenju. In za ta dobra dela prejmejo plačilo v tem življenju, ker v drugem bodo zasluženo kazni za večja, slaba dejanja.

Zopet ponavljam, da poznam tüdi mnogo izbornih patronov, ki celo z autom vozijo delavce k maši i tüdi sicer skrbijo za nje ne samo v verskem oziru. Prepričen sem celo, da je francoska inteligenca na potu k odkritju starih kršćanskih tradicij, ki so Franciji prinisle svetovno slavo. Vem, da ta duh potom obnovitvenega mladinskega gibanja polagama prehaja tüdi v podeželsko maso.

Vendar vztrajam pri svoji

trditvi, da je nevarnost za naše izseljence še vedno velika i bo še dolgo taka, precejšnija pa vedno.

Ponavljam, da vidim rešitev tega tako perečega vprašanja v omejitvi izseljavanja. V ta namen bi predlagal sledeće pripomočke:

Starostna meja, strožji zdravniški pregled, strogo upoštevanje premoženjskih razmer, zadostna izobrazba i skupinsko naseljavanje.

1. Starost: na noben način se ne bi smelo dovoliti izseljavanje (tüdi sezonsko ne!) pred polnoletnostjo (21 letom) oziroma pred končano vojaško službo. Žalostnih dokazov o izrabljanju nedeletnih izseljencev od brezvestnih gospodarjev je vse preveč. Tüdi prekoračenje gotove starostne dobe je kvarno. Menda se starejšim od 40 let ne bi več smelo dovoliti izseljavanje; tu je sicer manj pritožb, ali vendar dovolj.

2. Zdravje: izkazalo se je da zdravniški pregled v domovini ni bil zadosti strog; žalost, ne posledice je nosil nesrečni izseljenec, kljub zelo dobri francoski zakonodaji za slučaj bolezni, ponesrečenja i porod. Tu bi se pač moralo postopati brez usmiljenja strogo. Oziroma ta neusmiljena strogost bi bila edino prava usmiljenost.

1937. V njem ma svoje prostore Javna borza dela, je skupna spalnica za delavce i to za moške z 29 postelami i za ženske z 21 postelami, je kuhinja za delavce i drugi prostori. V domu ma svoje prostore srezko načelstvo, zadruga Delavski dom, Električno podjetje i Občinska hranilnica.

Ekspozitura je mela sprva samo ednega uradnika. Ar pa je bilo dela vsigdar več, je morala prositi za pomoč. Zdaj delajo na borzi že 4 uradniki.

2. Gibanje sezonskih delavcov i njihov zaslužek.

Promet na borzi je v gotovih mesecih velki, nato se zmenša. Vzrok tomi je, da sezonski delavci začnejo odhajati na delo meseca marca i odhajajo do konca junija. Do 1930. l. je bio promet izredno veliki, nato se je do l. 1935. zmenšao, to pa zavolo svetovne krize. To so bila najhuša leta za delavce, ki so po večini odhajali na delo v tujino, ka je popolnoma razumlivo, ve je tam zaslužek bio dosta vekši. Posebno Francija je zadnja leta zdržavala Slovensko Krajino s penezi i vnoči kmet

V	Leta:	1929	1930	1931	1932	1933	1934	1935	1936	1937	sküпно
Jugoslavijo:		4264	3010	2613	3504	2964	2130	2367	2688	1839	25.379
Francijo:		1114	2024	2037	1338	1456	1530	1967	2868	3221	17.675
Nemčijo:		899	1861	999	472	—	—	—	—	2015	5.246
Avstrijo i druge:		—	—	—	198	60	84	80	8	—	375
Sküпно:		6277	6895	5694	5542	4570	3684	4414	5564	7075	49.670

Letos se je izselilo sküпно 9318 delavcov i to v Nemčijo 4318, v Francijo 2200 i v Jugoslavijo 2000. Zaslužek vseh bo znašao približno 33.000.000 D.

Delavski zaslužek.

Zgoraj navedeno število delavcov je zaslužilo v teh letaj: V Jugoslaviji 40 mil. 326 jezero 900 din, v Franciji 94 mil. 187.000 din, v Nemčiji 30 mil. 052.000 din, v Avstriji i indri 942.400 din.

Poleg toga so še delavci, ki se neso vrnoli iz Francije, nego so več let ostali tam. Tej so zaslužili v teh letaj 37 mil. 500.000 din. Tak je v devetih letaj 49670 delavcov sküпно zaslužilo 203.008.000 din. To je okroglo dvestotri milijone dinarov.

Ta ogromna številka nam jasno svedoči, kak potrebni so tej penezi za naše sezonsko delavstvo i sploh za naše narodno gospodarstvo. Vendar pa je to za trüd i težko delo naših sezonskih delavcov jako malo i so

3. Premoženje: Ravno tako strogo bi se morale upoštevati premoženjske razmere dotičnih, ki mislijo iti v tujino. In nikakor ne dati dovoljenja dovolj premožnim, ki hočejo iti le radi pohlepa po nepotrebnem bogastvu, da bi se prepad med revnimi in bogatimi znova nevarno poglobil.

4. Izobrazba: Ne bi verjel, če ne bi sam videl, slučaja, da je bil v Franciji en moški izseljenec iz naše krajine in to nepismen. Mislim, da je to res edini slučaj iz naše krajine. Kaj bi pa moral reči glede izseljencev iz ostalih predelov naše države? — A trdim, da glede nepismenih vendar ne bomo pomišljali. Gre za take, ki so sköraj nepismeni radi lenobe ali nenadarjenosti. V tujini je treba ne samo telesnih sposobnostih, ampak ravno tako tudi duševnih; kako se bo sicer potegoval za svoje pravice? Kolikor sem slišal, drugi narodi imajo celo šole posebej za tiste, ki odhajajo v tujino. Če mislimo, da se nam kaj takega „ne bi izplačalo“, pa bi vsaj neki tečaji, če hočete, bili potrebni. Tako jezikovni, kakor glede kulturnih in posebej delavskih razmer v dotični deželi, v tem slučaju v Fraciji. Glede jezika bi se mogoče dalo nekako pomagati z izseljenci, ki

ne bi mogoce plačati dače, če ne bi dobo penez iz Francije.

S 1. junijom 1933. l. je bila uvedena glavarina i delavci so po njej plačali državi do l. 1938. 1,235.000 Din.

3. Dobre i slabe strani izseljavanja.

Jasno je, da naši ljudje ne bi mogli izhajati brez zaslužka v tujini. Delavci si za peneze, štere so prišparali v tujini, odküpijejo agrarno zemlo, plačüjejo duge i si popravljajo, ali delajo nove hiže. Vnogo siromakov si je na te način pomaglo. To je dobra stran izseljavanja.

Slabih strani je pa na žalost več. Naš delavec si vniči v tujini svoje moči, vnogo jih zbeteža, med temi jih je dosta takših, ki si nakopajo stalen beteg. Prepadajo pa tudi jakostnoversko i narodnostno. Tak je tisti hasek, šteroga prinaša izseljavanje, dosta menši, kak pa je kvar, šteroga povzročä. Ekspozitura je posredüvala delo 49.670 ljudem i to v letih 1929 do 1938.

Od teh je šlo na delo v sledeče države:

v dñugih državah delavci, ka se toga tüce, na boukšem, kak pri nas.

Borza sama, ki je preskrbela delo toj vnočini delavcov, je mela v teh letaj 672.705 din dohodkov i 640.098 34 din izdatkov. Izdatki so neznatni v primeri z ogromnim delom, ki ga je borza v teh letaj izvršila.

4. Glavni vzroki, ki so povzročili razvoj sezonskoga delavstva v Slovenskoj Krajini.

Slovenska Krajina, ki je del velikoga panonskoga nižavja, je v svojem spodnjem deli, kde je ravnina, rodovitna. Gorička pa, ki ma puno breščekov i težko ilovičnato zemlo, je pa nerodovitna. Ta nerodovitnost i pa gosta naseljenost (ve pride na eden kvadratni kilometer približno 100 ljudi) žene naše ljudi po sveti, da si zaslužijo krüh, šteroga doma nega zadosta. V Slov. Krajini tüdi nega nikše industrije, ki bi zaposlila naše delavce. Veliki vzrok je tüdi nevednakomerna

so že bili v tujini, zlasti taki, ki so služili v mestih, oziroma imeli na deželi priliko, da se dobro priučijo jeziku. Tudi dijaki, višješolci bi morda pri tem radi pomagali. Tudi ne bi bil tja vržen denar, če bi se pri tem dala kaka nagrada dotičnim „učiteljem“.

5. Skupinsko naseljevanje.

Skupinska izseljevanja oziroma potovanja v in iz tujine že imamo. Kar nosi dobiček transportnim ustanovam. Veliko bolj potrebno bi pa bilo skupinsko naseljevanje v tujini. Tu nikakor ne mislim in nočem, da bi naši izseljenci zasedli izumrle francoske vasi in tam vedno ostali; Bog ne daj! Prepričan sem, da bo naš mali slovenski narod v mračnem razvoju svetovnih dogodkov vztrajal le, če bo združen ne samo duhovno, ampak tudi kar najbolj mogoče še prostorno. Hočem le reči, da se nikakor več ne bi smelo dogoditi, da bi naši izseljenci bili tako strašno raztreseni po tej širni Franciji. Da ne bi smelo biti več slučaja, da bi v francoski vasi bil le eden jugoslovenski izseljenec, mnogo kilometrov proč, morda več in tako naprej? Osamelost je težka že za izobraženca, tem bolj pa za preprostega človeka. S tem v zvezi je vprašanje organizacije naših

razdelitev agrarne zemle i parcelizacija zemle (da se deli med vso deco i tak razpadajo vekša verstva). Slov. Krajina leži tüdi preveč daleč od središča države, zato ne more svojih pridelkov odati tak dobro, kak tiste pokrajine, ki so bliže sredini.

5. Pogoji za omejitvev izseljavanja v Slov. Krajini.

Tomi izseljavanji bi se tak odpomaglo, če bi se pravilno razdelila agrarna zemla, štero bi naš kmet obdelavao i meo zadosta krüha doma. Naše sezon-

Slava Novin.

(Govor dr. Fr. Klara, poslanca na proslavi 11. sept. t. l. v Crensovcih).

Dragi Zborovalci!

Zemlja, na kateri stojimo, je slovenska zemlja. Slovenska, slovanska je bila že v 9. stoletju, ko sta hodila in učila tukaj slovenska apostola sv. Ciril in Metod, ko je vladal Slovanom knez Kocelj, o katerem tako lepo piše Franc Grivec v svoji knjigi „Slovenski knez Kocelj“, ko pravi: „Knez Kocelj je močno vzljubil slovenske knjige, se jih naučil in jih rad prebiral. Sedem let je bil glavni steber in velikodušen mecen Ciril-Methodove književne šole. Štiri leta je bil junaški pokrovitelj slovanske nadškofije svetega Metoda. Za književno šolo, za slovansko prosvetno in versko apostolsko delo pa je bila

Dr. Klar Franc, nar. poslanec.

potrebna precejšnja zbirka spisov in knjig, precejšnja knjižnica. Vse te knjige je knez Kocelj ljubil in jih mogel brati.“ Slovenska Spodnja Panonija je bila pod modrim vodstvom Kneza Koclja predramljena, prebujena.

Žal, pa ta cvetoča slovenska doba ni trajala dolgo časa

sko delavstvo so najprej povekušali številni kolonisti, ki so dobili agrarno zemlo. Ta zemla i ona, ki so jo dobili prostovolci, bi se naj razdelila med naše kmete i število sezonskoga delavstva bi se zmenšalo. Lahko bi se razvila tüdi industrija i to gojitev cukrne repe, za štero je naša zemla pripravna i ž njov v zvezi za izdelavanje cukra. Tak bi država s pomočjov bole realnoga gospodarstva i racionalizacije zemle zmenšala število sezonskoga delavstva v Slov. Krajini.

Predvela so iz vzhoda divja plemena, ter podjarmila Slovane na tej zemlji. Tisoč let je trajal ta jarem, tisoč let je krvavelo slovensko srce iz mnogih ran. Tisoč let je trajalo to robstvo, v katerem so pod udarci tujca morali usahniti vsi napajajoči vrelci narodne zavednosti. Saj je bil greh, smrtne greh izustiti na tej slovenski zemlji besede „Slovenec sem“ greh, smrtne greh ljubiti svoj slovenski materni jezik, ljubiti ta ravna polja, te lepe zelene gričke. Obledela je, mlačna je postala narodna zavest Slovencev na tej zemlji, toda slovanske duše, slovenske duševnosti, bistva nam tujec nije mogel oropati, nikdar vzeti, le knez Kocelj, Ciril-Methodov je manjkalo.

Toda pehar trpljenja se je vendar napolnil, Vsemogoči se je vsmilil trpečega, krvavečega naroda.

Ravno pred štiridesetimi leti je bilo, ko je tišinsko župnišče obiskal en mlad duhovnik iz Štajarske, poln ljubezni do našega trpečega naroda, poln mladeniškega ognja in navdušenja. Obiskal je ljubitelja našega zapuščenega, zavrnjenega naroda, dr. Franca Ivanocija, pri katerem je kaplanoval takrat Jožef Klekl. Obiskal, prosil, s plamečim ognjem ljubečega srca navduševal za nadaljevanje že začete borbe za narodne pravice Slovencev Slovenske okrogline na Madžarskem. Vilil je novega, neusahljivega ognja in ljubeča srca borcev, predramil, prebudil njih slovenske duše v polnem obsegu, ter s tem obenem odstranil vse druge ovire in ozire v borbi za narodne pravice Slovencev. In kaj mislite, dragi zborovalci, kdo je bil ta mladi štajerski duhovnik? Bil je to urednik Slov. Gospodarja, sedanji voditelj slovenskega naroda, naš Dr. Anton Korošec. Dr. Korošec je posadil pred 40 leti seme nepremaglive borbe za narodne pravice Slovencev na Madžarskem, katero seme je rodilo našo zlato svobodo, v Dr. Korošcu je dobila Slov. Krajina svojega drugega Koclja, v Dr. Ivanociju in Kleklu pa drugega Ciril-Methoda.

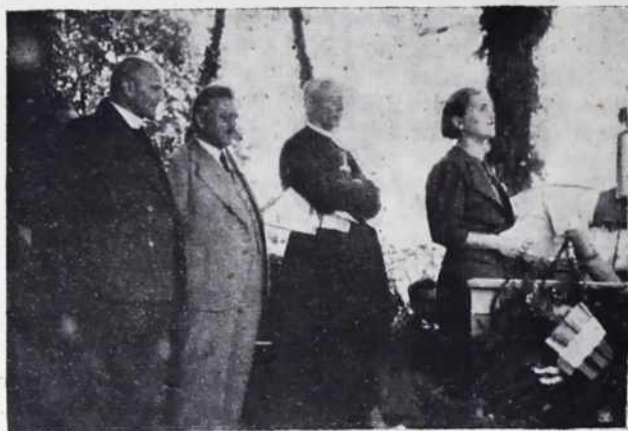
Dragi zborovalci! Kakor dišeče rožice so se vrstile po tem obisku Dr. Korošca tihe zmage prebujene narodne zavednosti med Slovenci na Madžarskem s pomočjo Slov. Gospodarja in knjig Cirilove tiskarne v en sam

prekrasen šopek, katerega imenujemo: Novine Slov. Krajine. Dne 8. dec. 1931., pred 25. leti, je bil zavezan in poklonjen ubogemu, zapuščenemu narodu, ta krasen šopek-narodu, ki nigdar ni imel svojega lista, narodu, katerega se je s silo in sistematično hotelo madžazirati. Dne 8. dec. 1913. l., pred 25. leti se je obrnil urednik Novin v prvi štev. s sledečimi besedami na slovensko ljudstvo: „Branimo krščanstvo, ljubimo svoj jezik, svoj narod, svoj dom. Na delo“. To je bil program Novin, katerega so Novine vestno spolnjevale vseh 25 let. Tako vestno, da je bil zaradi tega njih urednik, voditelj Slov. Krajine, banski svetnik, g. Klekl Jožef mnogokrat v smrtni nevarnosti, oropan svobode in brez pokojnine vržen na cesto. Tako vestno, da ga sijajna ponudba 500.000 zlatih Kron ni premotila, katero so mu ponujali takratni oblastniki, če spremeni program in stavi Novine v službo madžarizacije. Ne, Novine so stale trdno, kot granitna skala, zbrale so ves prebujen narod okrog sebe v najhujših časih svetovne vojne in tolažile vojake v strelskih jarkih, branile pravice doma ostalih, krepile z nabranimi darili bolnike, ranjence v bolnicah, ter ulivale nado v lepšo bodočnost. Dne. 14. jan. 1919. l. so se zbrali voditelji ljudstva Slov. Krajine v Crensovcih priur. Novin, ter soglasno sklenili, da se Slov. Krajina združi z brati onkraj Mure v Jugoslaviji. Novine so bile neustrašen borec za ta cilj, dasiravno je moral urednik pred vojaški preki sod. Novine so branile krščansko vero naših očetov pod komunizmom, dokler niso bile zaplenjene, njih urednik pa na smrt iskan. Novine so bile edino glasilo po vseh teh križih naše zlote svobode, v njih se je prvič zglasila naša lepa pesem: „Kaj je Múra šepetala...“ Novine so obranile slovenski dom propada v agrarni borbi z veleposesniki. Novine spremljajo kot Angel varuh naše izseljence na vse kraje sveta.

Dragi zborovalci! Novine so dosegole svoj namen. Ohranile so nam krščansko vero naših očetov, prebudile so mlačno narodno zavest, občüvale slovenski dom, slovensko materno besedo, izvojevale nam zlato svobodo, saj brez Novin naše svobode nigdar bilo ne bi.

Z veseljem obhajajmo zato 25 letnico njihove borbe! 25 letnica Novin naj bo šopek zmage, ki v nobenem domu Slov. Krajine manjkati ne sme, ki v nobenem domu Slov. Krajine povehoti ne sme. Današnji mogočen tabor naj zapoje zahvalno pesem, obenem pa prosi Vsemogočnega, da seme posejano pred 40 leti obrodi potom Novin še mnogo dobrega sadu, sejalca tega semena, voditelja slovenskega naroda, drugega Koclja Slov. Krajine, Dr. Korošca pa ohrani med nami še dolgo — dolgo let.

Živele naše Novine!
Živel Dr. Korošec!
Živela Slovenija!
Živela Jugoslavija!

Gd. Antauer Micika deklamira pesem: „Kaj je Múra šepetala...“

Camplin.

Dr. Fr. Bratina:

Uprava murskosoboškega sreza v prvih dvajsetih letih.

Pod jugoslovansko upravo je prišlo Prekmurje ali Slovenska Krajina, ko je bilo Prekmurje na podlagi sklepa vrhovnega sveta v Parizu dne 1. avgusta 1919. zasedeno dne 12. in 13. avgusta 1919. po jugoslovanskih četah. Za vodstvo uprave cele krajine, ki je pripadla od bivše krone Sv. Štefana Jugoslaviji, to je za celi bivši madžarski okraj Murska Sobota razven 5 občin iz Zelenke županije in za del lendavskega sreza iz Zalavske županije, je bil sprva določen civilni komisarijat za Prekmurje. Za prvega začasnega civilnega komisarja je bil imenovan dr. Lanjšič, takratni mariborski okrajni glavar, ki mu je na veličastnem prvem slovenskem ljudskem taboru v Beltincih prvo nedeljo po osvoboditvi 17. avgusta 1919. vpričo 20 tisoč zavednih navdušenih Prekmurcev in njihovega voditelja Klekl Jožefa in njegovih sodelavcev izročil poveljnik vojaških čet podpolkovnik Uzorinac civilno upravo. V začetku je bila upravljana cela Slovenska Krajina od civilnega komisarja, ki je imel najprej sedež do 6. IX. 1919. v hotelu pri Soncu v Radgoni, potem pa v hotelu Dobraj v Murski Soboti, pozneje v malem Szaparijevem gradu v M. Soboti, v Lendavi pa je bil postavljen za njegovega namestnika prekmurski rojak dr. Kočar Jožef, do tedaj sodnik v Bosni, sedanji sodnik stola sedmoroce v Zagrebu, za njim pa g. Kandrič Matko, poznejši gornjegrajski glavar. Dr. Lanjšič pa je ostal v Murski Soboti samo do 27. oktobra 1919., na kar se je vrnil nazaj na glavarstvo v Maribor. Za civilnega komisarja je bil imenovan Bogomil Berbuč, ki pa je že 9. maja 1920. umrl na posledicah bolezni, ki si jo je nakopal v italijanskem ujetništvu. Na njegovo mesto je prišel še v istem mesecu kot tretji civilni komisar vodja mozirske politične ekspoziture Lipovšek Gašpar. Kmalu v prvih časih po zasedbi je bilo dodeljeno civilnemu komisarijatu primerno število uradništva, ki se ga je tekom let menjalo pri tem uradu lepo število. Med prvimi je bil tu v službi g. Kosi Matko, sedanji načelnik VI. oddelka pri banski upravi v Ljubljani, ki je to krajino zelo vzljubil in ji vedno dragevolje z odprto roko pomaga, zlasti pri deli za novo bolnico v Murski Soboti, dalje pisatelj Malešič Matija, sedanji glavar v Škottji Loki, ki je Slovensko Krajino in njene prebivalce v svojih spisih ponovno lepo opisal in od decembra 1920. naprej sedanji soboški okrajni glavar dr. Bratina Franc.

Uprava v Slovenski Krajini od začetka ni bila lahka in mnogo truda in dela je bilo treba skozi leta, da se jo je spravilo v gladek tir. Pod Madžarsko so imeli poleg okrajnega glavarstva dober del upravnih poslov v rokah notaroši ali okrajni beležniki, ki jih je pa slovensko ljudstvo kot sebične in nepriljubljene madžarske eksponente deloma nagnalo, v kolikor niso ob zasedbi že sami pobegnili, ostale pa je odstavil vse narodni svet, prekmurski parlament, na zborovanju 2. oktobra 1919. v Dobrajem hotelu v Murski Soboti. Tu so bili določeni novi občinski župani, ki bi imeli prevzeti vso občinsko upravo brez notaršev. Toda če se pomisli, da je šla že tekom vojne uprava pri politični upravi in pri notaršijah zelo po rakovi poti, in da je imela Slovenska Krajina po vojni tekom komaj 10 mesecev kar 6 državnih oblik in vlad (Habsburžane, Karolyjevo republiko, Jurišičevo samovlado, Ogrsko republiko, boljševisko-sov-

jetsko republiko, vlado belih gardistov) tako, da so si upravni funkcionarji prav pogosto podajali kljuge uradnih vrat, se bo razumelo, da je bilo pri tolikih menjavanjih in selitvah politični in občinski upravi možno prevzeti le malo urejenega in da se je moralo skoro povsod začeti z delom, urejevanjem in organi-

Dr. Fr. Bratina,
sreski načelnik v Soboti.

ziranjem na novo. Pri tem težavnem delu so bili domači voditelji, kakor upokojeni župnik Klekl Jožef, župnik Baša in drugi člani „Sosvela za Prekmurje“ politični upravi v veliko pomoč. Kmečki župani po vaseh, ki so vzeli občinsko upravo po notarših, so obiskovali samo madžarske eno in dvorazrednice in niso bili večji slovenskega pravo-pisa in ne uradne književne slovenščine, pa tudi ne uradovanja. Da bi se jim pomagalo, se je priredilo s podporo ljubljanske vlade v letu 1921. v Soboti in v Lendavi tajniške tečaje, da bi se izvežbalo mladeniče, ki bi pomagali županom istočasno v več občinah. V Soboti je naredilo tajniški tečaj 32, v Lendavi pa 18 mladeničev. Vendar se tajniki v glavnem niso obnesli in tudi s plačevanjem so bile pri siromašnih malih občinah težave. Drug za drugim so izginili iz občinskih pisarn. Delo je ostalo na ramah vrlih kmečkih županov, ki so poleg težkega dela opravljali po noči in ob nedeljah županske posle. Velika večina je vršila to delo s hvalevredno požrtvovalnostjo in pridnostjo, tako, da so bili v kljub pomanjkljivi predizobrazbi po največ prav dobri župani, ki so v redu uradovali. Slovenskemu pravopisu in književni slovenščini so se hitro prav dobro priučili. Mnogo višjih uradnih funkcionarjev raznih strok jim je moralo izreči priznanje.

Velika ovira pri hitri ureditvi uprave je bila dolgo časa nezaupljivost in zbežnost enega dela prebivalstva. Temu se ni čuditi. Šest vlad je bilo tu v desetih mesecih, bo sedma trajna? Madžarski hujskači so bili pridno na delu in mnogo pisanega je priteklo po skrivnih kanalih preko meje. Madžarska zbornica v Budimpešti je 15. XI. 1920. sicer ratificirala Trianonsko mirovno pogodbo, s katero je priznala Prekmurje kot sestavni del Jugoslavije, toda razdorna propaganda še ni nehala. Končne razmejitve še dolgo ni bilo in celo časopisje jugoslovanskih prestolic je prinašalo vesti, ki so bile vse prej ko prispevek k pomirjenju in konsolidiranju razmer v tej krajini. Delo politične uprave ob takih razmerah ni bilo in celo časopisje jugoslovanskih prestolic je prinašalo vesti, ki so bile vse prej ko prispevek k

pomirjenju in konsolidiranju razmer v tej krajini. Delo politične uprave ob takih razmerah ni bilo lahko. Končno je razmejitvena komisija med našo kraljevino in Madžarsko dovršila svoje uradovanje dne 31. maja 1924., ko je na licu mesta odobrila monument tromeje ter izrekla, da je v prekmurskem sektorju drž. meja definitivno določena z državnimi mejniki. Odslej je šlo delo na ureditvi uprave bolj gladko ob intenzivnejšem sodelovanju vseh. S časoma so se uredila več ali manj zadovoljivo ob sodelovanju naroda nova vprašanja, marsikatera žal tudi brez njega, vendar je šlo v glavnem srečno naprej. Uredile so se obmejne zadeve, vprašanje prehajanja drž. granice, šolstvo, finančna vprašanja, obrtne zadeve, založilo in uredilo razne katastre, knjige itd. Med tem je bil s 31. V. 1921. na željo prebivalstva ukinjen civilni komisarijat in preurejen s 1. VI. 1921. v okrajno glavarstvo v Murski Soboti s politično ekspozituro v Lendavi. Ekspozitura je postala s 1. VI. 1924. samostojno okrajno glavarstvo za oni del Prekmurja, ki je pripadal svoj čas Zaladskemu komitatu.

Naloge in delokrog upravne oblasti je raste vedno bolj. Tudi občinam so bile vedno z nova naložene večje in številnejše naloge in z njimi seveda tudi večji izdatki. Kmečki župani sami niso zmogli toliko težavnega dela poleg svojih kmečkih opravil brez vsake pomoči in tudi male občine ne več povečanih izdatkov. Moralo se je pristopiti k združevanju ali komasaciji mali občin v večje, ki bi imele nastavljen strokovno izobraženo uslužbenstvo, zlasti tajnika ali delovodjo. Leta 1933. je bilo prvič združeno 122 malih samostojnih občin soboškega okraja v 19 upravnih občin. Toda ta prva združitve je povzročila skoro povsod veliko nezadovoljstvo in moralo se je začeti s popravljanjem, ker se ni pri združitvi poslušalo v polnem obsegu naroda in resičnih potreb, ampak se oziralo v več slučajih preveč na druge okolščine. Tako je prine-

Industrija v Slovenskoj Krajini.

Benko Josip, industrijalec v M. Soboti.

Rojen je v letu 1889 v Tešanovcih. Njegov oče je bil kmetovalec, gostilničar in trgovec z živino. Kmeti stan je že v mladosti vzljubil in mu bo celo življenje ostal zvest. Ko je srednje dorastel, se je poprijel tudi trgovine z živino. Radi izpopolnitve se je izučil mesarske obrti. Z veseljem se je že v mladosti bavil z vsem, kar je služilo v koristen napredek kmetijstva, trgovine i prosvete. Videl je, da mu ne bo mogoče v Tešanovcih uresničiti vsega, kar si je na tem polju predstavljal. V sporazumu z starši je zato prodal posestvo v Tešanovcih in se v letu 1913 preselil v Mursko Sobotu, kjer je pred tem pustil sezidati današnji hotel Slon. Tu je odprl restavracijo, mesnico in začel trgovati z živino. Ko je pa izbruhnila svetovna vojna, je moral odpotovati na bojne poljane, od koder se je vrnil šele po končani vojni.

Sam piše: „Ob mojem povratku koncem leta 1918. so nastale pri nas izredne razmere. Ljudstvo je strmelo po prikličivni naše zemlje k Jugoslaviji. Tudi jaz sem deloval za to idejo. Kmalu pa je izbruhnil komunizem, ki je vse one, ki so delo-

sel Službeni list št. 235/29 iz l. 1934, št. 24/3 iz l. 1936, št. 34/34 iz l. 1936 in št. 369/51 iz l. 1936. celo vrsto popravil. Vendar narod še vedno ni bil zadovoljen, dokler ni sedanja vlada ugodno rešila celo vrsto prošenj za spremembe iz zadnjih let. Videlo se je, da ni bilo pritožb iz občin, kjer se je združilo zopet nekdanje notaršije, proti katerim ni bilo pritožb. Zato je tudi sedanja vlada skoro povsod vpustila v obsegu občin stanje, kakor se je izkazalo skozi dolga leta za dobro, ker je odgovarjalo gospodarskim, prometnim in drugim zahtevam. Z uredbo ministerstva notranjih del, razglašeno v Službenem listu št. 531/83 iz l. 1937. je bilo ugodeno željam prebivalstva in vasi celega okraja združene v skupino 17 velikih občin, tako, da odgovarjajo te zakonitim predpisom, potrebam in željam prebivalstva. S to združitvijo so zmanjšani tudi izdatki za občinsko poslovanje.

Tako je bila tekom prvih 20 let uprava v srezu v splošnem zadovoljivo urejena in pričakovati je, da bo v tretjem desetletju obstoja kraljevine uspešno nadaljevala delo v blagor naroda.

Šolstvo v srezu M. Sobota v dobi 20 let Kraljevine Jugoslavije.

Leta 1919. je naša prosvetna oblast oziroma višji šolski svet v Ljubljani prevzel šolstvo v srezu Murska Sobota. Bilo je 55 šol, v katerih se poučevalo samo madžarsko. Učitelji so bili večinoma tukajšnji rojaki, ki so govorili prekmurščino, ostali pa so bili pristni Madžari. Šole so bile ali državne ali konfesionalne rimokatoliške ali pa evangeljske. Prve je vzdrževala država ter so bile pod državnim nadzorstvom, druge pa krajevni šolski stolci. Z učili so bile vse šole zelo slabo preskrbljene. Madžari niso mnogo storili za izboljšanje šolstva v Prekmurju, saj prebivalstvo tukaj ni bilo madžarsko, temveč bili so Slovenci, katere je bilo treba čimpreje pomadžariti. Glavna naloga tukajšnjih madžarskih učiteljev je bila, da pomadžarijo deco in s tem tudi bodočo generacijo prebivalstva. Na šolah so smeli govoriti samo madžarski, sposobnosti učitelja pa se je tudi ocenjevalo po njegovem raznarodovalnem delu.

Prebivalstvo je bilo slovensko in vsak madžarski učitelj, ki je hotel delovati na tukajšnjih šolah, se je moral naučiti slovenski jezik oziroma tukajšnji dialekt.

Šole so bile večinoma nižje organizirane, saj je bilo, kakor sem že zgoraj navedel, 55 šol s komaj 92 razredi, torej skoraj samo eno in dvorazrednice. Danes je v srezu 49 šol, ki imajo svoje krajevne šolske odbore, kateri skrbijo za šolske stavbe, druge stvarne potrebščine pa krije banovina. V dobi 20 let se je ukinilo 6 šol in to samo tamkaj, kjer sta bili na enem kraju po dve šoli, v Murski Soboti pa so bile celo 3. Povsod se je po ukinilvi šolske okoliše spojilo v en šolski okoliš.

Število oddelkov je tekom 20 let narastlo od 92 na 174 in dva oddelka otroškega vrta. Danes je v srezu: 2 enorazrednici, 19 dvo —, 12 tri —, 6 štiri —, 2 pet —, 4 šest —, 2 sedem —, 1 deset — in 1 šestnajst razrednica. Število oddelkov je torej narastlo skoraj za 100%.

Vse šole imajo že primerne zbirke učil, ki si jih leto za letom pomnožujejo, povsod so primerne in lepe učiteljske in šolarske knjižnice, na 44 šolah pa je tudi javna ljudska šolska knjižnica s primernim številom knjig, ker prebivalstvo zelo rado čita.

Svoja lastna šolska poslopja so si pridobile šole v Mačkovicah, v Gor. Lendavi, Krogu in na Cankovi. Kraljevska banska uprava povsod podpira zidanje novih oziroma prezidavo obstoječih šol. Projektiranih novih stavb je sedaj tudi 15 in bo se nekatere začelo graditi v tekočem šolskem letu.

Pouk je na vseh šolah slovenski, narodne manjšine pa imajo svoje oddelke in to: Madžari na Hodošu in v Domanjševcih, Nemci pa v Fikšincih in Kramarovcih.

Prosvetna oblast tudi skrbi, da se prazna učna mesta zasede z učitelji, tukajšnjimi rojaki. Na vseh evangeljskih šolah so sedaj učitelji evangeličani ter je tudi v tem pogledu prebivalstvu ustrezno.

Največja pridobitev sreza in cele krajine pa je popolna gimnazija v Murski Soboti, ki omogoča nadarjeni mladini višjo izobrazbo in pot do inteligenčnih poklicev.

Soboti eksportno trgovino živine in živalskih produktov ter s tem dati priliko našim živinorejcem za boljšo prodajo živine. Prostorno območje današnjega hotela Slon, se mi je zdelo premajhno za takšno prevzetje. Kupil sem si zato na Lendavski cesti primeren prostor in tu dal sezidati novo eksportno klavnico in obenem zasnoval temelje za tovarno mesnih izdelkov. Prodal sem hotel Slon in se na to preselil v novo poslopje. Mnogo truda sem polagal za pridobitev odjemalcev naše živine, tako v naši, kakor v tujih državah. Večkrat sem imel lepe uspehe in s tem res seznanil odjemalce o dobri kvaliteti naše živine in solidni trgovini z nami. V kolikor so mi finančne možnosti dopuščale, sem vedno večal in moderniziral mojo tovarno in danes lahko rečem, da je najmodernejša tovarna te vrste v naši državi. Izdelki v moji tovarni so povsod cenjeni kot odlični. Vse to je dosti pripomoglo k dvigu slovesa naše pokrajine in k lažji prodaji živine in svinj*.

Benko Jožef,
dozdajšnji poslanec,
največji industrijalec Slov. Krajine.

Javno udejstvovanje.
Od l. 1925. do 1927. je bil
gerent občine M. Sobota.

Od 1. 1972. do 1. 1932. je bil izvoljen župan te občine. V tem času je elektrificiral občino, uvedel red v občinsko upravo, policijski red, ustanovil občinsko hranilnico, ki ji je še danes predsednik. Ustanovil je tudi kreditno banko, ki prav zadovoljivo in nemoteno deluje. O svojem političnem delovanju piše sledeče:

„Od leta 1929. do 1932. sem bil banski svetnik. Od leta 1932. do 1938. pa narodni poslanec. Ni sem izrazil strankar, ljubim vsakega in z vsakim imam sočutje. Moje delovanje, kot poslanca, je bilo vedno stvarno. V krogu narodne skupščine sem si pridobil veliko število idejnih prijateljev. Z vsakokratnimi vladnimi funkcionarji sem iskal vedno dobre stike, ker sem smatral, da mi bo le s tem mogoče kaj doseči za moje volilce, ne pa z pretiranimi strankarskimi borbami. Dohodke iz moje poslaniške plače sem v glavnem porabil za razne podpore siromašnim ljudem, prekmurskim študentom in onim ustanovam, ki se bavijo z humanim delom. V kolikor sem osebno in gmotno podpiral razne nacionalne prireditve prekmurskega naroda, vam je itak znano.“

Poleg toga je g. Benko že več let starešina gasilske župe sreza M. Sobota, predsednik Saveza industrijalcev mesnih izdelkov v naši državi, kakor tudi predsednik Prekmurskega lovškega društva i. t. d.

G. Benko je veliki prijatelj kmetijskega stanu in ga njegov napredek izvanredno veseli. V dokaz naj služi dejstvo, da je zaradi prezaposlenosti v svoji industriji, politično vodstvo prepustil kmetickemu sinu, g. Bajlecu, odvetniku, koga podpira pri sedanjih volitvah na listi JRZ do zmage. O industriji v lendavskem srezu poroča g. Bačić, predsednik občine D. Lendava v svojem dopisu o D. Lendavi.

Obrtna zadruga v Murskoj Soboti.

Združenje obrtnikov se je ustanovilo leta 1894. za srez M. Sobota, z 1200 člani. Združenje se prle ne moglo tak dobro razviti kak zdej v slobodnoj Jugoslaviji, vendar pa smo se skrbeli in delali v prid vsega takratnega članstva, ka je dokaz, da združenja ma svoj lastni dom.

Kaj se pa tiče razvoja našega združenja v teh 20 letih svobodne Jugoslavije, se je močno razvilo. Za časa mojega predsedništva smo priredili ob 10. letnici odslobodjenja Slov. krajine prvo razstavo za vajence in pomočnike, ki je jako dobro uspela, ki je bila napredek našega vajenskoga in pomočničkoga naraščaja. Združenje je tudi priredilo 24 raznih tečajov za majstre i pomočnike, od šterih so imeli vdeleženci velike koristi i napredek v svojem obrati, priredili smo tudi 6 raznih predavanj za majstre i pomočnike. Združenje se je tudi preskrbelo za ustanovitev obrtne nadaljevalne šole v M. Soboti, ka je velika korist za naše vajence i vajanke. Združenje se pa tudi še nadale trudi, da uspešno deluje v korist našega članstva.

Jaz kak dugoletni delavec našega združenja v raznih poslih, sem vse svoje moči posveto obrtništvu. Sem večletni član uprave združenja i 10 letni blagajnik i že 18 letni predsednik našega združenja. Cela moja zaposlitev pri našem združenju je 44 letna. To je dokaz mojega velikega truda za dobrobit našega vsega članstva. Sukitš Štefan,

krojaški majster i pred. združ. obrt.

Zakaj glasam jaz na listo voditelja slovenskoga naroda, dr. Anton Korošca.

Naše Novine so nadstrankarski list, ar so v službi kat. akcije, štera se ne veže na nedno stranko. Podpira pa vsikdar i povsod, tudi v politiki Kristušova načela i se bori proti vsakoj reči, zato stranki tudi, ki škodi Kristušovej veri i jakostam, štere ta glasi. Tak delajo tudi Novine. V toj volilnoj borbi podpirajo dr. Korošcovo listo v JRZ. stranki. Kak kat. duhovnik, kak urednik kat. lista, kak Slovenec po dušnoj vesti nesam se mogo odločiti i ne sam se smeo odločiti za drugo listo, kak za dr. Korošcovo.

Nov. 30. na den molbe Najsvetejšega v Črensovcih sem na javnom spravišču Korošcove JRZ stranke meo sledeči govor. Te vsakomi pojasni, zakaj podpirajo Novine i jaz i vsaki zdravo misleči krščeničnik dr. Korošcovo politiko.

Te govor se je etak glasio:

Dragi volilci!

Mi v Črensovcih dnes svetimo Molbo Najsvetejšega. Jezuš, naš Zveličar, je naš gost. Na oltar izpostavljen sprejema naše poklone, našo vdanost, našo zahvalo i naše prošnje. Njegova zapoved se glasi, ka vse, ka delamo, Njemi na čast delamo. To zborüvanje, to spravišče naj bode zato tudi Njemi na čast. Njemi na čast pa de samo tak, če se odločimo po Njem na takše delo, štero de hasnilo Njegovej Cerkvi, Njegovej veri i štero de kazalo na Njegovo najvejšo zapoved, na lübezen do bližnjega. Kde se Jezušova sveta vera zametavle i se preganja njegova Cerkev, tam se dela proti njegovej diki v nesrečo večno i vremenitnost našo. Na koj se jaz odločim po tom spravišču? Jaz na to pitanje dam sledeči odgovor. Jaz se odločim, da 11. decembra glasam na listo dr. Stojadinovič-Korošcovo i to iz treh razlogov:

1. Najvekši dar, tak zemelski, kak nadzemelski, tak naravni, kak nadnaravi, je življenje. Če življenja ne, je vse zgübleno. Lepota i moč človeka nikaj ne pomeni po smrti, samo v življenju. Drevo košnato vzbüja pomilüvanje, če se posüši. Ftüčice ne spevajo na njem in potnik ne išče pod njim počivališča i sence. Za sekiro i ogenj je določeno. Najlepše cveteča i dišeča rožica se vrže ta, če je posejnola. Življenja nema,

Sukitš Štefan, predsednik obrtne zadruge v M. Soboti

zato je zgübila čast i valanost. A če so zemelske reči po življenju nad vse imenitne i brez življenja brez vse vrednosti, te je najdragše bože stvorenje, naša duša, ki je podoba boža, nezmerno draga, če je živa. Njena vrednost prekaša vse vrednosti sveta, ar življenje da düši v roke prijateljstvo z najvejšim i najlepšim i najbogatejšim prijateljom, z Večnim Bogom. Če pa duša zgübi življenje, to je po lübezni oživlajöčo vero, to je nesrečnejša kak vse nevole sveta, zgübila je vretino življenja i bla-

stušove vere. Njegovo življenje i njegova pisarija je vretina za propast vere i nikdar za te porast. Tak mi pravi düšna vest i pred Bogom to svoje priznanje jasno povem, pred Bogom, ki me gleda izpod beloga krüha tam na našem oltari.

2. Drugi vzrok je lübezen. Lübezen do bližnjega je v takšoj meri pokazala v teh letaj vlada dr. Stojadinovič-Korošcova, ka jaz mimo nje ne morem i nesmem iti. Kmeticki stan, ka ga je v Jugoslaviji nad 80%, to je vsaki osemdeseti človek je

Dr. Korošec govori na proslavi 11. sept. v Črensovcih od Novin:

„Ta tabor naj izreče tudi zahvalo „Novinam“, ki že skozi 25 let budijo med svojim ljudstvom lübezen do našega jezika in ki imajo največjo zaslug, da je narod z veseljem prišel v jugoslovansko državo. Duh tišinskega dr. Ivanocija, duh bogojanskega Baše in črensovskega Klekla je vladal in še vlada v teh „Novinah“ in gre neprestano po preizkušeni poti do vsestranskega napredka. (Viharno odobravanje.) — Izmed te trojice si še edini Ti, g. Klekl, živ. Tebi je dal Bog doživeti, da se še udeležiš današnjega tabora, na katerem se je zgrnila vsa Slovenska Krajina okoli Tebe, da se Ti zahvali za vse Tvoje delo. In Slovenski Krajini se pridružuje tudi vsa Slovenija in vsa Jugoslavija v hvaležnosti za Tvoje narodno in domoljubno delovanje. Nič ne želimo bolj, kakor da semena, ki si jih sejal, vzklijejo v bujno rast i donesejo bogat plod.“

ženstva. Gde jaz vidim, da se vera poštüje, tam jaz moram biti i kde jaz vidim, da se vera ne poštüje, tam ne smem biti. To je jase i neprezvani odgovor vsakoga vervaöčega krščeničnika pri vsakom dugovanju, pri volitvaji zato tudi. Vlada dr. Stojadinovič Korošcova je dala popolno versko sloboščino. Nišče v teh letaj ne je bio zaviran v spunjavanj svoje vere, vlada je podpirala kat. Cerkev, kak niedna druga, ar je dala na glasjanje konkordat, to je zakon, ki ga je sveta Stolica sprejela v Rimi i šteri konkordat zasigura vse pravice katoličanskoj cerkvi v Jugoslaviji. Konkordat je zglasan v parlamentu. Ta vlada ga dala zglasiti. Ka ne bi pa bio sprejeti tudi v senati i ne konkordat postao državni zakon, so preperečili z velikimi nemiri i demonstracijami pa huskarijami i obečanimi vstajami tiste stranke, štere se zdej zbirajo okoli dr. Mačka. Jaz po svojoj vesti zato nemorem glasati na drugo listo, kak na listo verske sloboščine, na listo dr. Korošca i moram proti vsem kandidatom, ki so nastopili v našem srezu, odločno protestirati, ne pa za nje glasati, ar kak poznam njihovo življenje, to ne nudi garancije meni, ka bi oni bili v stani, če bi prišli do vlasti, čuvati versko slobodo i zasigurati po živjoj slobodnoj veri življenje moje düše. Ka najmre što nema, ne more dati. Če bi bio Kranjec Miška moj brat, tudi ne bi smeo glasati na njega, ar v njegovom življenju vidim oviro za slobodno izpovedavanje Kri-

kmet, te kmeticki stan, ki je ravno zavolo svojega velikoga številca steber države, te stan je bio v nevarnosti prepasti. Prezadužen ne mogo ne na desno i ne na levo. Njegovimi domi je pretila nevarnost, da se porüši, da pride v roke tistim pivajcam kapitalističnim, ki nemajo srca, samo žep i blek. Naj se te siromaški kmet reši te najveške nesreče, naj se ne prežene kmet s pod svoje strehe z svojoj ženov i drobnov dečicov, je lübezen sestavila zakon od zaščite kmeta. Vlada je izdala zakonsko odredbo, po šteroj se polovica dugov odpiše prezaduženomi kmetickomi stani i na te način je vlada 2700 milijon dinarov določila za odplačilo polovice kmetickoga duga i to polovico dobijo posojilnice za tiste kmete v 13 letaj, šteri so šparali i peneze v kase vlagali. Nieden kmet ni pare ne zgübi iz penez, ka je vložo v posojilnice, vse dobi nazaj v 13. odnosno zdej že v dvanajstih letaj, pa ešče prle. Dr. Korošec je pokazao pri tom pitanju ešče posebno lübezen. Naše posojilnice, ki so včlanjene pri Zadružnoj zvezi, so že letos dobile okoli 80 milijonov posojila od pošne hranilnice, ka te penez delijo vsem vlagateljom, posebno onim, ki so v velikih stiskaj i si pomagati ne morejo. Vsaki vlagateo zdej že kaj dobi i bo dobo v naših posojilnicaj. I gda vi veselo zdigavate v potrebi svoje krajcare, te na Hrvatskom ešče vse spi, ar tam neso meli z takšoj lübeznostjov napunjeno srce, da bi se pobrigali za izplačilo vlog, kak so se dr. Korošec i njegovi lüdje v Sloveniji, jaz sem kmečki sin, sem med kmeti raseo gor, sem bio njihov duhovnik i sem dnesden, čeravno v pokojju, vendar vsikdar v deli za kmeta. Z kme-

tom mi je srce vküp zaraščeno, zato pa, ka se kmeti slaboga godi, reže tudi mene i ka se siromaškomi kmeti dobroga godi, veseli tudi mene. Za lübezen dr. Korošcovo, ka je rešo prepasti naš slovenski kmečki dom, po vesti morem i bom glasao 11. decembra na državnoj listi dr. Stojadinoviča i dr. Korošca i na njej na dozdajšnjega poslanca, dr. Klara.

3. Tretji zrok, zakaj glasam za državno dr. Korošcovo listo, je tisti mir, v šterom živemo. Mi se pripravljamo vsako leto v Adventi, zdej tudi, na prihod Gospodov, ki je Krao mirü. Našega Ödrešenika prva stopnja na zemlo je prinesla mir, zato so spevali angeli: Mir na zemli lüdem, ki so dobre vole, to je, ki majo volo na dobro i ne na slabo. Prva slopnja, prvo delo Zveličitelovo prinaša mir. Zakaj? Brez mira nega življenja. Ve prav pravi naš domači pregovor, ka gde nega mirü, kde je svaja i njevka doma, ka je tam pekeo, kde je pa blaženi mir, tam so pa nebesa. Vdite, dragi volilci, vlada dr. Stojadinovič-Korošcova nam je zasigurala mir. Mir v državi i mir prek njenih mej. Na naši mejaj so se godile velike spremembe.

Austrije nega več. Češka je razdroblena, Madjarska i druge države so mobilizirale i milijarde potrošile za orožje i preživljanje vojske, mi smo pa v blaženom miri opravljali svoje vsakdnešnje delo i ne samo ne potrošili niti edne pare za mobilizacijo, nego niti pednja zemle ne smo zgübili pa ne zgübito, kak je jasno povedao dr. Stojadinovič v Novom Sadi i kak je jasno gučao vogrski zvünesnji minister Känya v peštinskem parlamentu, da Madjarska i Jugoslavija živeta v prijateljstvu i nemata si nikših sporov poravnavati. Mir nam zasigura zemelsko življenje, te najveški kinč, od šteroga sam vam v začetki gučao. Mir nam zasigura razvoj verske sloboščine i povečanje dejanske lübezni do bližnjega, mir nas reši nešteti nesreč, štere nosi sebov nesloga, bojna i revolucija. Zato po vesti sam dužen glasati na listo dr. Stojadinovič-Korošcovo.

Jaz bi lejko šče več zrokov navedo za mojo odločitev. Lejko bi omeno več milionske podpore, šterih hasek vlečejo ne samo pristaji JRZ, nego po istih popravljenih potaj i mostaj hodijo tudi nasprotniki mira i reda i agitirajo proti tistim, ki so njim dobrote delili i za tiste, šterih ne poznajo, šteri nje po volitvaj tudi ne bodo šteli poznati. Lejko bi vam navedo kak zrok našo veličastno proslavo v Črensovcih, štere se je vdeležo notrašnji minister Jugoslavije, dr. Korošec i za šteroga lübezni pun obisk bi naša zahvalna dužnost bila povrniti njemi obisk z obiskom naših glasov 11. decembra. Ali vsi ti i nešteti drugi razlogi naj bodo samo omenjeni. Mene düšna vest opomina, da zavolo treh zrokov gjasam za dr. Stojadinovič-Korošcovo listo, ar nam je stranka zasigurala versko sloboščino, ar je rešila kmeta prepasti i ar nam je zasigurala mir. I ar se vüпам, da isto bo delala i v bodoče, kajti dr. Korošec nudi garancije, ka de šlo vse na shojenoj poti naprej, vsikdar bole naprej do popolne zmage pravice i lübezni v Jugoslaviji. Kl verjete, da sem iz srca govorio i po vesti istinsko, hodite za menov i glasite 11. decembra na listo dr. Stojadinovič-Korošcovo i na toj listi v sobočkom srezi na g. Bajlec Franca, v lendavskom pa na g. dr. Klar Franca.

Dr. Korošcova lista nosi naslov predsednika vlade dr. Stojadinoviča, pod njim sta pa napisaniva dr. Klar Franc v lendavskom i Bajlec Franc v sobočkom srezi. Klekl Jožef.

Topla zahvala

bodi povedana vsem živočim urednikom i širitelem Novin! Njim i pokojnim prosim obilno plačilo od tiste dobre Matere Marije, ki je skoz 25 let vse nas krepila v borbi za pravico i proti vsakoj krivici. Za vse urednike, širitele i vse naročnike Novin, žive i pokojne se darujeta

dec. 8 na lepi god Prečiste Matere i Marije, dve svetivi meši. To naj bude „Bog plačaj“ vsem za vse trüde preminoče i bodoče.
UREDNIK NOVIN.

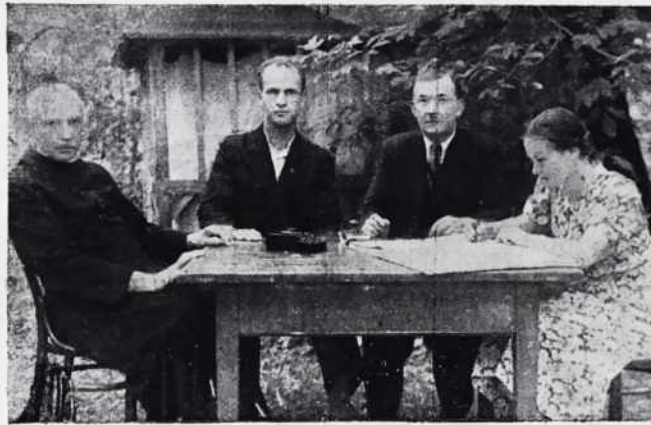

Uredniki Novin v 25 letaj:

Na sredi: Klekl Jožef, župnik vpokoji v Črensovcih, ustanoviteo Novin, na desnoj strani: Jerič Ivan, dekan v Turnišči, Novak Vilko, profesor na gimnaziji v Soboti i Kolenc Franc, katehet v Maribori. Na levoj strani: Bajlec Franc, odvetnik v Soboti, Maučec Joško, profesor kmetijske šole na Grmi pri Novom mestu i grob † urednika, ml. Klekl Jožefa, župnika v V. Dolencih. Poleg groba stoji naš goreči širiteo za dolensko faro, preč. g. Horvat Franc, oskrbnik fare.

Širitelje Novin z črensovske fare z urednikom Novin.

Uprava Novin.

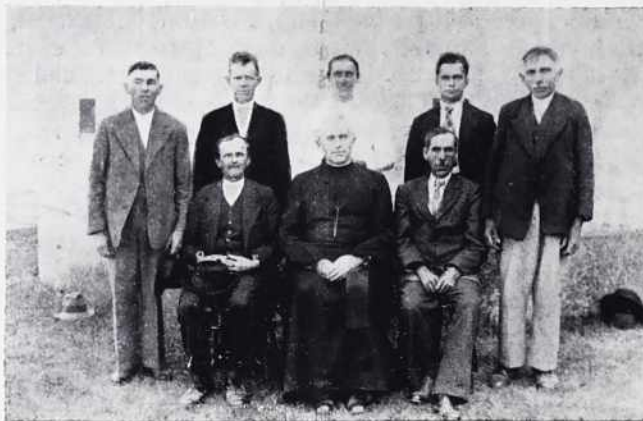
Od leve na desno: urednik Novin, Horvat Anton, Leban Anton i gd. Horvat Veronika.

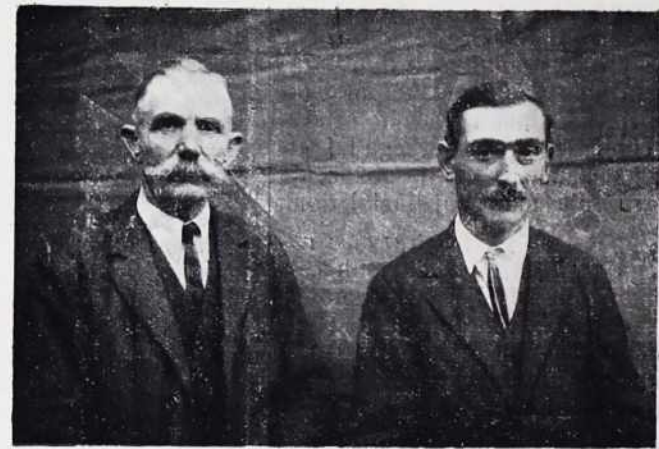
Širitelje Novin z polanske fare z svojim duhovnim pastirom, g. Rantaša Antonom.

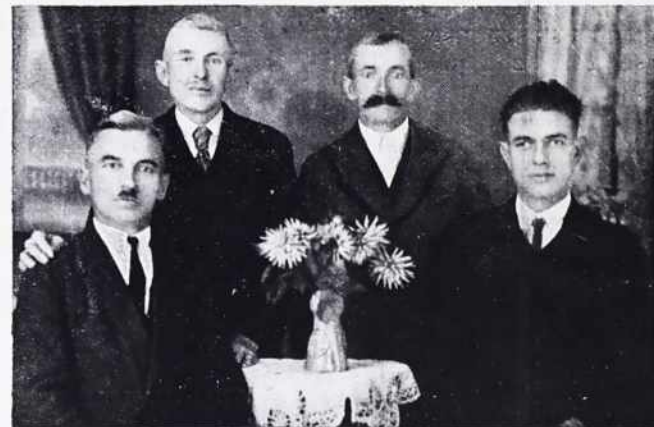
Širitelje Novin z bogojanske fare z svojim duhovnim pastirom, g. Haoko Jožefom.

Širitelje Novin z törjanske fare z svojim duhovnim pastirom, dekanom g. Jerič Ivanom.

Širitela Novin z nedelske fare.

Levo:
Širitelje Novin iz sobočke fare

Desno:
Širitelje Novin iz martjanske fare z svojim duhovnim pastirom, g. Berden Andrejom.

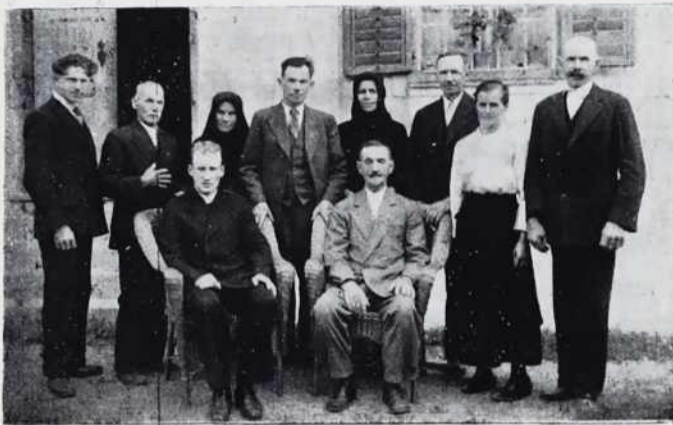

Kak glasaš? Gda si že povedao svoje ime v sobočkom srezi praviš: Glasam na dr. Stojadinoviča listi na BAJLEC FRANCA.

V lendavskom srezi pa praviš: Glasam na dr. Stojadinoviča listi na Dr. KLAR FRANCA.

Širitelje Novin z lendavske fare z gorečim našim sotrudnikom i namestnikom pri vrevanju, g. Halas Danielom kaplanom.

Širitelje Novin z beltinske fare z božičnim novomešnikom, našim sotrudnikom, g. Glavač Francom, prefektom v St. Vidi.

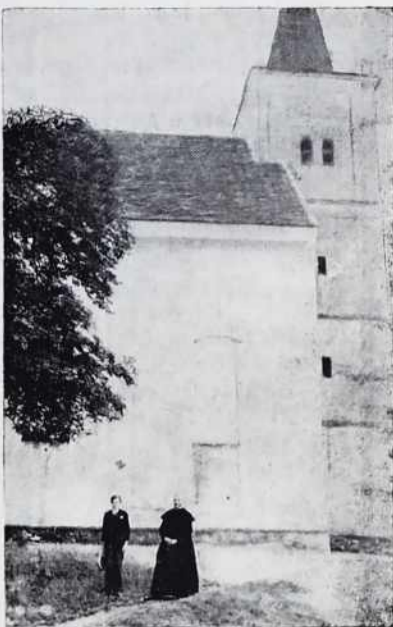
Širitelje Novin z gračke fare z svojim duhovnim pastirom g. Kolenc Ivanom i dopisnikom Novin, g. Kerec Vilijom.

Širitelje Novin z tišinske fare. Od leve na desno te drugi, Edšidit Štefan z Gederovec, je naš goreči širiteo vseh 25 let.

Širitelje Novin od Sv. Sebeščana.

Širiteo Novin iz dobrovniške fare z svojim duhovnim pastirom g. Lejko Štefanom.

Siritelje Novin od Sv. Jelene z svojim duhovnim pastirom, g. Varga Števanom.

Glasi iz Slovenske Krajine.

Tešanovci. Veseli nas, da smo prišli pod martjansko občino, štero vodi namestnik kandidata g. Vezer. Njegovoga županovanja dobre sade že uživamo, zato glasamo 11. dec. na g. Bajleca.

Tužno vest javlamo z Bogojine, ka želno čakani Kranjec Miška ne prišo 4. dec. k nam, kak je bilo javleno. Naše mamice so že mele pripravlene belice, štere neso za odajo. — Sam kandidat Grča nam je pravo, naj volimo dr. Klara, če njega neščemo, a Mačka naj ne volimo. — Se zna, da de cela naša občina glasala na listi dr. Korošca na dr. Klara.

Shodi v tőrjanskoj fari. V Renkovcih, Nedelici, Gomilici i pod Lipov je meo dr. Klar z Kleklom krasno obiskane shode, na šterih so vsi ednoglasno odobravalj politiko dr. Korošca. V Turnišči je Čizmarija, g. Litropa skrmelenik s par svojimi zamero, zakaj ne bio Litrop sprejet za kandidata JRZ. Čudna zamera. Ve pa dr. Klar ne dava kandidata, nego stranka po občinaj, če pa zvün par ljudi v Törnšči nišče ne šteo meti Litropa, more zato dr. Klar. Večina tőrjanščarov je pa za dr. Klara.

Cankova. Pri nas so v šoli obdržali g. Bajlec jako punoštevno obiskan shod, na šterom so nam razložili delo vlade. Vsi bomo za JRZ i glasali za g. Bajleca, komunističnih pojbičov že nemo poslušali, ve med njimi poštenoga teško najti. Tisti na bregi, ki je prvle vsikdar kričao: Maček, Maček, je zdaj tudi sprevido, ka pameten človek kriči samo! dr. Korošec.

Sv. Sebeščan. Dec. 26. bo pri nas blagosloven Prosvetni dom, šteroga smo zvekšega zidali sami siromaški farniki iz lastne moči.

V. Polana. V nedelo je meo tu javni shod kandidat JRZ dr. Klar. Razložo nam je neizmerne dobrote Stojadinovič—Korošcove vlade, pri šteroj je bio on tudi kak poslanec veliki dobrotnik našega kraja. Do 400 ljudi, većinoma volilci, so ga poslušali pazljivo i izpovedali njemi zavupanje. Za njim so govorili banski svetnik Klekl, ki so pravili, da govorijo za Miško Kranjca i so nam razložili, kak to razmijo. So ga kak maloga dijaka po mogočnosti podpirali. Čakali so, da bo ž njega veren krščanski mož. Sam je pa dao izjavo, ka je prek toga, da bi vervao v Boga. Ga ne obsodijo, ga ljubijo i pomiljujejo, ar ma nemrtelno dušo, kak mi vsi. To moremo rešiti, zato ga moremo nazaj k Bogi pripelati. To pa tak napravimo, če nišče nede glaso za njega, nego po glasanji na listo dr. Korošca, naj vsi idejo v cerkev i prosijo Srce Jezušovo, ka to od vere blodečo dušo pripela nazaj k sebi, k Bogi, ka de Miško Kranjec veren katoličanski mož. Če bo takši, ešče sami dajo na njega svoj glas, gda se z srca spokori.

Sv. Jürrij. Iz Sobote premeščena poštarica, gd. Šafaričeva, se je zavolo nekše ženske osebe polijala s petrolom, vužgala, z nožom ranila i žile prerezala. Nesrečno so duhovnik ešče spovedali, a med potjov je vmrla, kda so jo v sobočko bolnico pelali.

Širitelje Novin od Sv. Jürja z svojim duhovnim pastirom g. Varga Jožefom.

D. Bistrica. Na Andrejovo so nas obiskali gg. dr. Klar, banski svetnik Klekl, šolski upr. Luthar i predsednik občine Horvat. Naša ves se je precu nagibala na Mačkovo stran. A gda so nam gospodje lepo razložili vse naše potežkoče i dali odgovore na naša pitanja, smo se odločili, da vsi glasamo za Korošcovo listo i kandidata dr. Klara. — V nedelo zajtra ob 6 je hüdobna roka zažgala oslico slame Šümen Ivana. A ogenj so gasilci hitro pogasili, ar je slama od dežja bila še vlažna. — Majsterski izpit je napravu Glavač Mirko iz kovaške obrti i tudi dovršo podkovsko šolo. Mladom kovači iz srca čestitamo i ga priporočamo.

Miklavževo v Lendavi. Meščanska šola v Lendavi je priredila Miklavževo, ki je nad vse pričaküvanje lepo uspelo. Igranje samo je bilo tak dovršeno, da bi s tem lahko nastopili tudi na vekših odrih. Angelčki i parkelci so svoje vloge jako dobro rešili. Samo na konci Miklavžev prihod bi morao biti bole efektan. Družba angelov — parklov bi se morala bole zanimati za prihod svetoga škofa. Tudi obdarüvanje je nikelko motilo, ar so samo nešterni bili pozvani i tej večkrat. Spevanje je tudi bilo tak lepo, da je bio pravi užitek poslušati. Vidi se, da petje na meščanskoj šoli vodi požrtvovalna roka. Obleka angelov i parklov je bila jako lepa, pa tudi maskiranje posrečeno. Petje je spremlao na pianini g. Pečnik, ki je tudi vučiteo petja na meščanskoj šoli. Želeli bi večkrat viditi tak lepe slovenske prireditve. Vučencom, ki so igrali i g. Pečniki samo častitamo.

Gaberje. Na Miklošovo smo zakopali Sarjaš Jožefa, ki je bio z motikov vsekan i na posledicaj vmro. Pred dvema tjednoma je najmre na smrt zbežala mati od Sarjašove žene. K smrtnoj posteli je prišo tudi pok. Sarjaš gledat svojo punico. Te ga je pa brat njegove žene začno štenkariti, ka hodi k njim, ka tam nema nikaj iskati. Sarjaš njemi nazaj pove, ka po svojoj ženi on ravno telko pravice ma kak on. Čemerje so rasli i dečko je Sarjaša napadno. Te je bežao na cesto, dečko pa z motikov za njim. Sarjaš se na cesti spotekno, spadno i tak ga je dečko dojšeo. Z motikov ga vsekeo v glavo tak, da je komaj ostao pri življenji. Taki so ga pelali v špitao, samo da je siromak že med potjov vmro. Grobijanski dečko je pred kratkim prišo od soldakov. Zdjaj pa nekam pobegno, gda so mrtvoga Sarjaša domo pripelali.

Podpisana obveščava cenjeno občinstvo, da sva kupila od g. Pojbič Karola in Olge, gostilničarja v D. Lendavi, njuno

POSESTVO Z GOSTILNO,

katero prevzameva dne 1. januarja 1939. Obenem naprošava upnike prodajalcev, da svoje event. zahtevke prijaviyo pri nama najkasneje do 15. decembra 1938. VUKAN LUDVIK in MATILDA, gost. Hotel VAJDA — Čakovec

IZVENREDNA PRILIKA!

PRODAM

večjo množino koles, šivalnih strojev raznih znamk po izredno nizki ceni in zelo ugodnimi pogoji.

Kolesa z mufami originalnim prostotekom od Din. 725.— Šivalni stroji z central-bobin špulo od Din. 1525.— Originalno tvorniški radio aparat na baterije, 4 cevni super svetovne znamke Radione Din. 3000.—

Vse v novo urejeni trgovini tvrdke

ERNEST ŠTIVAN

M. SOBOTA - GLAVNI TRG.

HRANILNICA IN POSOJILNICA V ČRENDOVCIH, registrovana zadruga z neomejeno zavezno

SPREJEMA HRANILNE VLOGE PO 5%, ki so vsak čas izplačljive. Kdor naloži denar vezano na daljšo dobo, prejme po dogovoru višje obresti. Zlasti izseljencem priporočamo, naj vlagajo denar v svoj domači zavod. Kmečki denar v kmečke zavode. To vam priporoča Zadrüžna zveza v Ljubljani.

Svetek Marije, brez greha poprijete.

Evangelium (Lukač 1.)

Vu onom vremeni poslan je Angel Gabriel od Boga vu varaš Galileanski, komi je ime Nazaret, k Devici zaročenoj možji, komi je ime Jožef, z hiže Davidove: i Devlice je ime Maria. I notri idoči k njej Angel, pravo je: Zdrava bodi, milošče puna; Gospon je s tebom: blagoslavljena si ti med ženami.

Marija, Prečista Mati in Devica,
Pomagaj, da čista vsi smo tvoja decä.

Roži Mariji.

Cvela je roža
V ogradi božem . . .
Cvela, le cvela,
Nikdar ocvela
Roža ta bela . . .
Pravit je smela:
Večni me boža
V ogradi svojem.

Dišala roža
V ogradi božem . . .
Dišec presladki
Širi okoli . . .
Širi, le širi,
V grešnoj puščini:
Večni jo boža
V ogradi svojem.

Ti si tüd' roža
V ogradi božem
Draga mladina.—
Roža Marija
Naj ti cvet čuva,
Da si nedužna . . .
Naj te poboža
V ogradi svojem.

Volilec, če si pošteni,

boš volo dr. Korošcovo listo i na njej g. dr. Klara i Bajleca kandidata i to zato:

1. Jedino Korošcova lista je slovenska, druga nedna ne v Slov. Krajini. Vsi ostali kandidati so se obesili ali na hrvatsko, ali na srbsko listo. Tebe je pa slovenska mati rodila, zato pa ne taji svojega pokolenja.

2. Krščeni si. Ka iščeš zato med komunisti i drugimi sovražniki krščanske vere, ki so se združili na dr. Mačka listi ne zato, da bi tebi boukse bilo, nego da bi njim boukse bilo, če gli bi pri tom prepadnola država, vera, Cerkev i tvoje siromaštvo. Ve poznaš žalostno usodo ruskoga kmeta, komi so oropali ne samo vero, nego tüdi vso imanje.

3. Stari pregovor pravi, da je nezahvalen človek najgrši človek. Ne bodi zato nezahvalen, nego iz zahvalnosti za dobrote, štere ti je spravila Stojadinovič-Korošcova vlada, glasaj na njo i njeniva kandidata. Spravila ti je:

4. Rešitev kmečkih dugov. Dvejezero sedemsto milijon di-

narov kmečkih dugov je zbrisala, tak, ka pri tom niti pare nesi zgübo, ki si meo peneze nalozene v posojilnicaj, nego te jemleš merno vö znjih.

5. Začnola se je izmeritev naše zemle v lendavskom srezu, da se na podlagi nove izmeritve določi nova preklasifikacija zemle, da se na te način znija dača i se vnoqi nedostatki odpravijo pri grüntnici i tüdi pri nametavanji dače.

6. Obrtnikom je znizala obrtni davek od 120 na 80 Din.

7. Dala je Slovenskoj Krajini popolno gimnazijo v Soboti.

8. Zdignola je cene živini, polskim pridelkom, belicam. I to najmenje za 300%, a pri tom ne dovolila, da bi špekulantji znizali ceno na kmetovo škodo, ali jo pa znizali na delavcovo škodo, ar je zbrala v svoje silose teliko zrnja, ka ž njim lejko drži gor ednok vekšo ceno pri zrnji, kak je bila prvle.

9. Ohranila nam je mir. Gdä so druge države milijarde potro-

šile za mobilizacijo, te je naša država pod modrim vodstvom vlade vživala blajženi mir i je rajši določila en del prišparanih penez za nesrečne žrtve svetovne bojne, za invalide, šterih štävilo se je na vnoqe jezere poddignilo, ki bodo vlekli invallidnino.]

10. Za regulacijo Müre smo dobili nad dva milijona i smo s tem rešili občini Melince i Izakovce. Na veličastnom črensovskom tabori je g. ban dr. Natlačen pred več, kak 20 jezer ljudmi povedao, da nam je vlada odobrila šče šest milijonov za regulacijo Müre i pet milijonov za vodno zadrugo v Lendavi, z šterim penezom se bodo naši potoki regulirali i izsušavala naša pola.

11. Znižali so se eksekucijski stroški pri plačili dače i dr. Klar z mirnov vestjov lejko pravi, da je vsakomi človeki v srezu v žep vteknoj 10 do 20 din, kda se je pobrigao, ka so se eksekucijski stroški znizali od 10—20 d. na 1—2 din.

12. Telko delavcov nikdar ne šlo z naše krajine v tujino si služiti krüh, kak pod tov vjadov i dr. Klar je dosežno, ka so delavce zdravniki brezplačno pregledali. Samo iz Francije je prišlo v naš kraj, kak kaže beograjska statistika, 131 milijon dinarov.

13. Kolonisti so dobili 10 letno prostost od plačüvanja državnoga davka. Vsem agrarnim interesentom, majo njim določeno zemlo, ali je nemajo, če so dužni do 1. jan. 1938 l. na občinskih i banovinskih dokladaj, se vse doklade zbrisejo. Skoz osem let pa bodo plačüvali agr. interesentje samo polovico občinskih i banovinskih doklad, mesto njih bo te država plačüvala občinam. Na te način milijone prihrani naš kraj, štari ma samo agrarnih čekov šestnajset jezero.

14. Siromaški dvo-lastniki, ki so prvle ne mogli domo spravlati z prek meje svojih pridelkov, ali so pa mogli

carino za njo plačüvati, so dobili na posredüvanje dr. Klara dvakrat na leto carine prosti prevoz.

15. Kmetijska šola v Rakičani se je dozidala, selekcijska društva so dobila vnoqe deset-jezerske podpore v dinaraj.

16. Od bivšega režima o-ropane verske šole smo dobili nazaj i dobimo od banovine za nje 292 jezero din. arende samo v lendavskom srezu.

17. Občine so se premejile tam, kde je to prebivalstvo zahtevalo. Tak se je poslušnila prošnja Liše, Krajne itd.

18. Kak delavcom, tak domačim šolanim ljudem se je poskrbela služba.

19. Prek štirimilijone podpore je prišlo na prošnja dr. Klara v naš srez v teh kratkih treh letaj pod vladov dr. Stojadinoviča i dr. Korošca.

20. Pod tov vladov smo meli prebivalci Slov. Krajine to veliko čest, da nas je pri obslužavanji 25 letnice Novin i 20 letnice priključitve Slov. Krajine k Jugoslaviji, počasto z svojim obiskom notrašnji minister Jugoslavije, dr. Korošec, ki ga celi svet visoko časti i ki je naše

dobro ime odneseo na vse kraje, kamkoli se je obrno.

21. Ka so se pod tov vladov delavcom plače pobokšale, ka smo v nesreči povodni dobili od dr. Korošca i banovine lepe nagle podpore, ka se je začeo most na Petanjcih graditi, ka je določena zgraditev nove velike bolnice i gimnazije za Slov. Krajino, ka so se nam ceste popravile do tiste višine, kak nikdar prvle, ka smo dobili v Lendavo katasterski urad, ka se je vredilo pitanje Vodne zadruge, ka se je ustanovila Rafaelova družba za Slovensko Krajino, ka nüdi vsestransko pomoč na-

šim v tujini, ka se novi mostov-je gradijo eden za drugim, ka mamo odprejte vrata na vsakom uradi i ka najdemo tü tüdi odpreta srca, vse to i nešteto vno-gih drugih dobrot nam je delila dr. Stojadinovič—Korošcova vlada v teh treh premoiči letaj po gorečem prizadevanji našega poslanca dr. Klara. To vse nas sili, kak poštene i zahvalne Jugoslovane, da

11. decembra vsi glašamo na listo dr. Korošca i na njej na našiva kandidata, dr. Klara i Bajleca.

Glasi iz Slovenske krajine.

Slavnostno številko Novin v Franciji dobite pri izseljenskom duhovniku g. Camplin Ivani, Paris XI. Bd. Voltaire 57-IV. Pišite svojim, naj si jo tam naročijo. Cena 4 Din, to je dobre tri franka.

Delavci, ki ste prišli domo i mate peneze prišparane, vložite te v naše kmečke posojilnice kak **ново vlogo**. Ta vloga se gdašteč vö placa i nosi vekše obresti od 4—6%.

Grad. Vsem se toplo zahvalimo, ki so nam pomagali pri vreditvi cerkvenoga prostora, predvsem gospej Šarugovej za vožnjo. Prosimo naše delavce, ki so se vrnili z tujine domo, naj podpirajo to delo pri cerkvi. V te namen se naj zglasijo na župnišči, ali na občini.

Vidonci. Cestne rone smo dobili lani, pa neso bili na mesto djani. Že malo poškodüvani so djani na drugo mesto. Tü so počivali tri mesece i so bili lüdem na poti. Po treh mesecaj so dobili ti rori palik novo mesto, vrženi so v potok. To je vse, samo briga za dobre poti ne. Prosimo, da se ta falinga kak najhitrej popravi.

Strehovci. Mi strehovčarje iz zahvalnosti, ka se je dr. Klar nesebično brigao za naš kraj i nam je vnoqi i vnoqi pomagao, glasamo na listo mira i gospodarskoga napredka, na listo dr. Korošca, na šteroj kandidira g. dr. Klar. G. poslanec je našemi fantovskom odseki darüvao 100 Din podpore. Bog njemi povrni z blagoslovom v njegovoj familiji.

Sloboda. V Franciji sam delavec, doma iz Slov. Krajine. Tü poznam, ka je sloboda i ka vzeme komunizem vsako slobodo. V tujini hvalijo vlado Stojadinovič Korošcovo, kak vlado slobode. I tu li glasaš proti vladi, ki jo hvaji, zvün komunistov, celi svet. Glasaj samo na to vlado, na štere listi kandidirata v Slov. Krajini g. Bajlec i g. dr. Klar.

Bogojina. Naš Verdun stoji, zobstom nam obečavlete komunisti zemelski raj, ne nam ga trbe, ar vaš raj je pekeo za kmeta i delavca. Mi smo vsi složni pri listi dr. Korošca, voditela Slov. naroda i glasamo na njegovoj listi na dr. Klara. **Bela zastava** more letos naša biti.

Turnišče. Čeravno smo vnoqi šoštarje, vendar sprevidimo, da šoštar ne spada v parlament. To pa zato, ar se v parlamentu ne šivlejo črevli, nego delajo zakoni. Zakone pa samo kademsko izobraženi gospodje znajo napraviti, ki jih vodi krščanska istina. Takši so pa na Korošcovi listi. Zato mo volili to listo i njenoga kandidata dr. Klara.

Gorički kot. Na gračkom senji so komunistični agitatorje od krčme do krčme hodili, da bi štero nespametno ribico na svojo vodico priklenili. A takših nespametnih ribic se dnesden malo najde. Dec. 8. je javni shod g. Bajleca pri Gradi, šteroga izvolitev je zagotovljena.

Gančani. Spomenik smo postavili, po domače povedano novi križ, štari stoji na meji med domačov ino agrarnov zemlov, kre banovinske ceste, štara pela proti Bogojini, Blagoslovitev se bode zvršila na sprotoletje.

M. Polana. Kmeti malošto pomogeo teliko z višanjem cen ino z zbrisanjom kmetjskih dugov, kak Stojadinovič—Korošcova vlada. Zato bomo iz zahvalnosti njo volili, to je njenoga kandidata, dr. Klara.

Gančani. Obiskali so nas v g. dr. Klarom g. banski svetnik Klekl i g. Baša veterinar. Zbralo se nas je do 70 volilcov i po mirnoj, lübezni punoj seji smo se odločili, da glasamo na dr. Korošcovo listo i na njej na g. dr. Klara. Komunističnih hujšakaov nam tak ne trbe, ki so za revolucijo, kak radikalov ne, ki so protu našoj zahtevanoj samoj upravi.

G. Bistrica. 200 nas je poslúšalo navdušene govore gg. dr. Klara, bivšega poslanca, bankskoga szetnika Klekina i Luther Štefana, črenšovskoga šolskoga upravitelja. Vsi smo navdušeni za listo dr. Korošca i bomo glasali na njej na dr. Klara.

Slavnostno številko Novin v Chicagi dobite pri Den-ska Johni 2730 Arthington Str. za 4 Din. Domači, javite to svojim v Chicagi.

Plemenita prošnja. Gdä je v Velikoj Polani mino v nedelo krasen shod, so polančarje eto pravili g. kandidati, dr. Klari: Mesto pila i kadila Vas prosim, na pol leta dnevnik „Slovenec“. Gospod kandidat njim z veseljom privolo v prošnjo pa ešče dodao, da njim ga plača za celo leto.

Na podporo Novin je darüvao Paucič Jožef, Francija 21-75 din, Kohek Jožef, Francija, iz Sr. Bistrice 5 din. Bog povrni!

Bogato naročnino nam je poslao za Novine veletrgovec g. Ivan Kohek iz Zagreba v zneski 100 din. Bog povrni plemeniti dar!

Beltinci. Naš g. plebanoš in duhovni svetovalec so nam poskrbeli materam tridnevne duhovne vaje, štere so vodili g. salezijanci iz Sobote. Bog njim povrni to dobroto.

Čarno internacionalo bomo naskori „zrüšili“. Tak je gucao na shodi Hodžerove stranke v Beltinci pri agitacije kandidata Grča njegov kortoš, kolonist Marušič. Čarna internacionala so papa z pušpeki, duhovniki i vernim ljudstvom. Te zrüšiti pomeni vzeti vse pravice Kristušovoj veri i Cerkvi. I katoličanec po düšnoj vesti ne sme glasiti na stranko, štara ma tak škodlivi program za najdragši kinč, za vero.

Zadružne kmetijske tečaje priredi Zadružna zveza sporazumno z bankskov upravov i kmečkov zvezov, v Beltincih 15. dec. pri Sapači, v Odrancih 14. dec. i v Črensovcih 16. dec. v Našem Domi. Tečajji trpijo do edne vüre po poldnevi. Toplo vabljeni vsi kmetje i zadrugarje

Slovenska Krajina na univerzi v 20. letih po vojni.

Po vojni se je naša inteligentna mladina, ki je dotlej študirala na madjarskem, preusmerila v slovenske šole. Gimnazijo smo dobili v Soboti, slovensko univerzo v Ljubljani, naši bogoslovci pa so se preselili iz Szombathelya v Maribor. S tem se začne nova doba v kulturnem življenju Slovenske Krajine.

Od začetka.

Vendar je bilo takoj po vojni le malo našega naraščaja na univerzi. Že bogoslovci so bili redki, kaj šele posvetni akademiki. Saj so bili višješolci, ki so se pripravljali za svetne poklice, madjarsko vzgojeni in so raj ostali na Madjarskem, kot da bi se vživljali v nove, njim popolnoma neznanne razmere v Ljubljani. Pa teh je bilo komaj za eno pešico. Poleg tega pa je bila to povečini mladina iz Sobotne in Lendave, kjer se takrat ni gojila ljubezen do slovenskega ljudstva in do slovenske besede.

verzi so se naši akademiki doslej skoro dosledno odločali za katoliško ali pa socialno-komunistično skupino.

Naši.

Katoliški akademiki iz Slov. krajine so se vedno zbirali v naši Zavednosti, ki prav letos obhaja 15 letnico obstoja. Tu so se po svojih močeh pripravljali za poznejše delo med našim ljudstvom. Ko so se pa v Ljubljani začele snovati različne skupine med katoliškimi akademiki, so se Prekmurci pridružili borbenim radikalnim strujam.

Evangelijanci dolgo časa niso vedeli, kaj bi. Bili so več ali manj neopredeljeni, imeli pa so premalo verske vzgoje in izobrazbe, da bi vzdržali na krščanski podlagi. Začeli so toniti v neveri in marksizmu. Danes so skoro brez izjeme levičarji. Marksiteri je bil sicer pri Sokolu, toda pri glasovanjih na univerzi, torej v odločilnih trenutkih, zme-

zaostajamo za drugimi pokrajini Slovenije. Zadnje čase opazimo, da je dotok s kmetov in delavcev posebno majhen. Nekoliko je to razumljivo. Kmet in delavec se zbojita stroškov šolanja, ki so za naše razmere preveliki.

Samopomoč.

Vendar so si akademiki sami tvorili nekako samopomoč proti gmotnim težavam študija. Naše akademsko društvo „Zavednost“ je ustanovilo poseben podporni fond, v katerega leto za letom nabira prostovoljne prispevke in potem njih podpira siromašne dijake, da se morejo preživeti tudi brez večje denarne pomoči od doma. Zavednost preskrbuje dijakom tudi brezplačno hrano, poceni stanovanje in instrukcije. Ako bi jo podprla v večji meri naša oblast in vsa naša krajina, bi bilo mogoče iti v šolo marsikateremu našemu siromašnemu kmetškemu in delavskemu otroku, ki je nadarjen za učenje.

Naprej!

Bodočnost kat. dijaške mladine iz Slovenske Krajine je velika. Danes je razgibana, živahna, delavna, študira in se pripravlja, da da svoj doprinos k skupni zgradbi slovenske kulture, da popravi, kar je bilo zamujenega v dobi tisočletne tlake in da pomore domači krajini iz njenih težav.

In evangeličani?

Kaj bo pa z našimi evangeličani? To se sprašujemo in

pogosto premišljujemo. Nepobitno dejstvo je, da so dobili doslej evangeličanski dijaki premalo trdne verske temelje, zato so šli v brezverski materializem in marksizem. Evangeličanski dijaki tonejo v marksizmu! Krščanstvo pri njih ni dovolj živo, da bi jih moglo rešiti pred pogubo brezverstva! Tako se je storil med vernim evangeličanskim ljudstvom in med neverno evangeličansko izobraženo mladino prepad. Ali se to ne da rešiti? Sprašujemo se mi, vprašati se pa morajo tudi oni, ki so za nje odgovorni. Med evangeličansko dijaško mladino mora vzrasti nov, živ, močan krščanski pokret, ki se bo postavil s katoličani v isto stran pri borbi proti brezverstvu in komunizmu.

Voditelje „železne garde“ postreljeni. — Minister Antonescu zaprt.

Voditeo železne garde v Romuniji, Kornelij Codreanu je z svojimi 13 somišleniki bio zaprt v vozi Rimski Sarat. Odteč so voznike na odprtih avtomobilih pelali v vojaško drugo vozo v Illavo. Med potjov so nekaki napadnoli avtomobil, nato je Codreanu z tovariši skočil z avtoja i zbežali so vsi v log. A straža je bila močnejša kak napadalcu, zato je te obladala i pri begi postrelala vseh 14 voznikov.

Bivši vojni minister, Antonescu je aretiran i zaprt, ar je osumljen, da pripada k „železnoj gardi“. Železna garda je edne vrste hitlerizem.

Ob 25 letnici „Novin“.

V današnjem časi je postatolo jako moderno, da se postavljajo spomeniki v najraznovrstnejše namene. In mogoče je prav tak, ar je postao sodobni svet nenavadno pozablivi i se jako ne rad spomina ali nešče spominati niti največjih dogodkov v svojoj lastivnoj zgodovini.

Spomenike, šteri so namenjeni spomini na velka djanja, moremo pozdravljati, ar so zvači velkoga junaštva, žrtve in plemenitosti. To so redke sodobne vrline!

Tudi mi Slovenci v Slov. Krajini bi smeli postaviti spomenik, veliki, kameniti in znameniti. Malo nas je, komaj 100 jezero, neznatni v primeri z onimi, šteri so nam bili skoz dugo dobo neprijatelje i tlačitelje. Toda narod smo, šteri ma svojino samo v svojoj slovenskoj zemlji i v svojem slovenskom imeni! Da so nas ešče ne neprijatelje raztlačili skoz 1000 let, i da smo se ne zadremali odmeknoli i prepustili borbo močnejšim i številnejšim, da nas ešče zmerom vžiga i navdušuje katoličanska ino slovenska reč, je to zasluža slovenskih mater, slovenskoja katoličanskoga duhovnika i slovenskoga tiska. Ti trije zaslužijo nepozabni spomenik, i te nepozabni spomenik, jim bo dala slovenska zgodovina.

Med vsem prekmurskim slovenskim tiskom zaslužijo gotovo „Novine“ najlepši spomenik, štere so pred 25 leti, na Marijin svetek, dneva 8. dec. 1913. stopile pred slovensko ljudstvo med Mürov i Rabov. Skoz celo 25 letno dobo so „Novine“ vršile prevažno poslanstvo tak v verskom, kulturnoprosvetnom i narodnostnom pogledi, kak tudi v privatno gospodarskom pogledi. Prekmursko ljudstvo se je pri „Novinah“ učilo i privadilo čteti, ar je najšlo v njih vsega, ka potrebjuje za vsakdenešnje potrebčine. Tu se je seznanilo od dogodkov širom sveta, si širilo obzorje pri raznih poučnih član-

kaj v najraznovrstnejših kulturni zadevaj, se navčilo na pametno gospodarstvo, razumno kmetijstvo ino spodobno. Med svetovnov bojnov, gda je cenzura zatirala vsako slobodno mislo, so „Novine“, v kelko so pač mogle, prinašale poročila od razvoja dogodkov, dale zaslučiti konec Austro-Vogrške i končno lahko pozdravile tudi naše oslobojenje.

V političnom pogledi so se kak katoličanski list pridružile politiki dr. Antona Korošca i tak družile velko večino prekmurskoga ljudstva okoli voditelja slov. naroda. S tov krepkov armadov za sebov, so se vpustile v boj za potreboče Slov. Krajine i izbojuvale popuno gimnazijo v Soboti, okrožno sodišče v Soboti, kmetijsko šolo v Rakičani, most prek Müre na Petanjcih itd., zmerom v najtesnejšoj zvezi z vsakdenešnjimi potrebočami i želami ljudstva. Poleg toga so vodile borbo za pravično izvedbo agrarne reforme i zmerom zagovarjale stališče našega siromaškoga poledelavca. Jako važno vlogo so igrale v leti 1926 i 1927, gda se je hrvačka propaganda vrgla na delo, da bi Slov. Krajino pridobila za Hrvačko. Z vsem ognjom so Novine zagovarjale slovenski značaj dežele i končno slavile zmago nad hrvačkimi težnjami.

Gda dnes slavimo 25 letnico izhajanja „Novin“, se moremo spomniti tudi vsej onih, šterim se moremo zahvaliti, da so zvali „Novine“ k življenju i z njimi budili med slovenskim prekm. ljudstvom narodno zavest i z njimi pripravljali nar. oslobojenje i zjedinenje z ostalimi Slovenci. Imena dr. Franc Ivanocy, Baše i ešče zdaj živečega narodnega voditelja prekm. Slovencev, Jožefa Klekla, bodo v zgodovini našega narodnoga prebujenja zapisane z zlatimi črkami.

Jožef Maučec,
prof. in bivši urednik.

Univerza v Ljubljani.

Prvi.

Tako so prvi naši akademiki prišli na slovensko univerzo šele pred kakimi 15. leti. Stvar se je naglo obrnila na bolje, ko je soboška gimnazija dala prve maturante. Toda tudi ti prvi akademiki iz Slovenske Krajine se še niso počutili preveč domače med akademiki iz ostale Slovenije. Držali so se zase, zbirali so se v naši Zavednosti i bol opazovali druge, kot se med njimi udeleževali.

Do danes.

Tudi to se je z leti obrnilo. V zadnjih osmih letih so se naši akademiki udeleževali vsega javnega, posebno društvenega življenja na univerzi. Moramo si s ponosom priznati, da so igrali i še igrajo zaradi svoje nadarjenosti vodilno vlogo v slovenskem akademskem življenju, enako kot je bilo to pred vojno na madjarskih univerzah.

Nepopolnost ljubljanske univerze pa je silila že od vsega početka naše akademike tudi na druge univerze, posebno v Zagreb, Beograd in v Gradec. Vendar je in ostane središče naših akademikov — popolnoma razumljivo — na slovenski univerzi v Ljubljani.

Smeri.

Na ljubljanski univerzi so bile že od kraja tri duhovne usmeritve: katoliška, liberalna in socialistično-komunistična.

Liberalna skupina s svojo versko brezbriznostjo in pretiranim jugoslovanskim nacionalizmom, ki hoče Slovence zbrisati z zemlje, je ostala našim akademikom vedno tuja. Prav za prav čudno, ker ima Sokol v Soboti vendarle nekaj naraščaja. Na uni-

raj glasujejo za levičarje. Pri njih je zrasla zamisel KPA, ki naj bi zajel tudi katoliške akademike, kar je pa bilo nemogoče, ker pravi katoličan ne more pristati na versko mlačnost ali celo na borbeno brezbožnost.

Domača skupnost.

Kljub temu, da se prekmurski akademiki močno udeležujejo pri raznih organizacijah na univerzi, da so celo v vodstvu tako na katoliški, kot na socialistično-komunistični strani, zelo močno gojijo svojo pokrajinsko skupnost. Prekmurski akademiki ostajajo tudi na univerzi tesno povezani med seboj, še posebej pa doma med počitnicami. To je pa razumljivo. Naša krajina ima v primeri z ostalo Slovenijo toliko različnih in njej lastnih problemov, da zaslužijo posebnega zanimanja in poučevanja. In kdo se bo zanje zanimal, če ne domači akademiki? Akademiki z nobene pokrajine ne poznajo tako svoje krajine kot mi poznamo našo! V gojitvi te močne pokrajinske skupnosti nas posnemajo vsi drugi.

Koliko nas je?

Danes študira na univerzi do 80 prekmurskih akademikov in jih je končalo univerzo do 40 (brez bogoslovcev). Ali ne bo to preveč izobražencev? Nikakor ne! Saj niti doma v naši krajini nimamo domačih izobražencev! Nimamo sodnikov, notarjev, političnih uradnikov na okraj. načelstvu, nimamo gospodarskih strokovnjakov, premalo zdravnikov in advokatov itd. Pomanjkanje domačih izobražencev je pri nas sploh veliko, posebno učiteljev. V tem pogledu daleč

Naznanilo Družbe sv. Rafaela

za varstvo izseljencov Slovenske Krajine.

Puhan Marjeta, hči pokojnoga Štefana i Kate, rojene Smej iz Kobilja št. 78, je 6. marca 1. 1937. vmrla v Franciji. Čeravno je pokojna mela tam zasluženi penez, mati domo nikaj ne dobila. Prišla je v Črensovcu i se

tü pritožila pri Družbi sv. Rafaela. Ta je pritožbo sprejela, naprej poslala i je zdaj dobila pod brojem VI/15467/2 odgovor od kr. banske uprave, da je 565,05 frankov, to je 681 Din poslano potom sodišča materi pokojne.

Mačkova politika razbita.

Na kongresih hrvatskih narodnjakov je dr. Puk predlagao, naj vsi glasajo na Mačkovo listo, dr. Kuci je pa predlagao, naj Hrvatje ne glasajo za Mačkovolisto. I te predlog, naj Hrvatje ne glasijo na Mačkovo listo, je bio sprejeti s 114 glasi, i

predlog dr. Puka pa je doblo samo 7 glasov. Če že sami zavedni Hrvatje ne glasajo za Mačkovo listo, ar se je vezao z sovražniki hrvatskoga naroda, predvsem z komunisti, bi bio takši bedak v Slov. Krajini, da bi dao glas na njega?

Češka je volila novoga predsednika.

Bivši predsednik, dr. Beneš, se je odselo v London k svojemu rodi i tü premišlavlje nesrečo svojega naroda i države, štero njemu je spravo, ka je podpirao sovražnike vere, Boga, komuniste i slobodno zidare.

Na njegovo mesto je ljudstvo države Čehov, Slovakov, Ukrajinov zvolilo za novoga predsed. dr. Hacha Emila, višjega državnoga sodnika. Po volitvaj ga je njegova prva pot vodila v cerkev sv. Vita, kde je poslušao sv. mešo i sprejeo sv. Oče blagoslov.

Nemčija i Francija sta se sporazumele.

Med nemškov i francoskov vladov je prišlo do pomirenja i podpisa pogodbe, v šteroj obe vladi izjavljata, da so denešnje meje Nemčije i Francije nespremenlive.

Napad na Cerkev v Nemčiji.

V Salzburgi je v gledališči javno napadao nadškofa Weitza kak neprijatelja državne Springenschmied, voditeo narodnosocialistične stranke. Nadškof je po svojoj od Kristuša doblenoj oblasti glas zdigno proti ropi cerkvenoga imanja — zato je neprijateo države. — Berlinske škofije list „Das kath. Kirchenblatt für das Bistum Berlin“ je vlada prepovedala, ar je pohvalno pisao od jakostnoga življenja ednoga katoličanca, ki je bio svoj čas poslanec krščanske stranke „centruma“. — V Beči radio ne sme prenašati predge i sv. meše.

Kde majo stariše največ dece?

V Daniji na Fererskih otokaj, kde ma vsaka familija poprek sedmero dece, nešterna celo štirinajset.

Dr. Slavko Šumenjak:

Okrajno sodišče v M. Soboti.

Dne 9. septembra 1919. je naša pravosodna uprava prevzela okrajno sodišče v Murski Soboti od takratnega sodnega predstojnika dr. Radu Romulusa. Ta dan so bili uslužbeni pri tem sodišču sledeči uslužbenci: Dr. Radu Romulus, predstojnik sodišča, sodnika Schweitzer Evgen in dr. Grandpierre Evgen, avskultant dr. Wathy Gábor, vodji zemljiške knjige Neszményi Dionizij in Šokal Rudolf, oficijala Novak Alojzij in Lackovič Štefan, kancelista Kosztolanczy Julij in Nagy Evgen, dnevničar in stalni zapisnikar Friedrich Štefan, dnevničar in eksekutor Szabadfy Jožef, služitelja Titan Ignac in

18. septembra 1919. štev. 3784, ki ga je odobrilo ministristvo pravde z razpisom z dne 10. oktobra 1919. štev. 17.369, je bilo odrejeno, da se uraduje in rešuje vse pravne stvari, ki bodo vložene na novo, po zakonih in predpisih, ki veljajo v Sloveniji.

Vse nerešene madjarske stvari je rešil sodnik novosadskega sodnega dvora Stevan Gavrilović, ki je bil za nekaj mesecev dodeljen temu sodišču.

Pri tem sodišču so službovali od 9. septembra 1919. naprej sledeči uslužbenci:

Sodni predstojniki: Dr. Irgolič Hinko, dr. Poznik Aleksander, dr. Konda Jakob (sedanji predsednik stola sedmorice v Zagrebu) dr. Kovča Franc in dr. Šumenjak Slavko.

Sodniki: Romih Božidar, Gavrilović Števan, dr. Železinger Vladimir, Šavel Anton, dr. Hočevar Vojteh, Levec Tilen, dr. Stričič Franc, Tratnik Ivan, dr. Kravina Luka (sedanji višji državni tožilec v Ljubljani), dr. Dominik Drnovšek, dr. Mak Ivan, dr. Farkaš Franjo, Ivanc Karol, Bidovec Valentin, Komotar Metod, dr. Dolinar Andrej, Moškon Stanjo, dr. Mihalič Boris, Kanceler Anton, Štefanciosa Franc, Senica Miloš, Kuntarič Anton, Verlič Franjo, Roš Mirko, Detela Franc, dr. Merhar Bogdan, Cvirn Otmar, Jereb Bogdan, Mikuz Ciril, Piškur Alojzij in Grm Milan.

Višji pisarniški predstojnik: Rus Jože.

Višji pisarniški oficijali: Pen Martin, Novak Anton, Neszményi Dionizij, Lőške Ivan, Rupnik Ivan, Gombossy Štefan, Grobelnik Ivan, Humar Ivan in Nemeč Viktor.

Oficijali: Friedrich Štefan, Lah Rudolf, Koren Josip.

Kancelisti: Marič Alojzij, Bokalič Franc, Šter Leopold, Amalietti Julij, Cimperman Benjamin, Sedonja Jože, Žagar Janez, Selak Jakob, Puschauer Štefan in Apatič Irena.

Izvršilni uradniki: Gregorič Edvard in Torkar Jakob.

Poduradnik: Krajšek Martin. Dnevničarji zvaničniki: Neszményi Alice, Lipovšek Marica, Eržen Vladimir, Merc Teodor, Šprager Marica, Lončar Franc, Klar Jože, Lozar Marija, Neszményi Elizabeta, Obran Angela,

Ing. Ivo Zobec:

Razvoj soboške gimnazije.

Značilno je, da je takoj po politični osvoboditvi „Slovenske okrogline“ izpod tujega jarma, dobila Slovenska Krajina gimnazijo. To dejstvo izpričuje kulturno zrelost prekmurskega ljudstva, ki se jasno zaveda, da je izobrazba pravi temelj napredka. Voditelji so svoje ljudstvo tako vzgojili, da je bilo v svobodi sposobno okoristiti se z vsemi kulturnimi dobrinami, ki jih more uživati svoboden narod.

Gimnazija se je ustanovila že v šolskem letu 1919/20. Najprej so odprli prvi razred i potem postopno vsako leto po en višji razred. Razumljivo je, da je bilo v začetku mnogo težko za pravilno in redno delovanje gimnazije. Poglavitna ovira je kajpada bila slaba predpriprava učencev. Osnovne šole so se poprej zanemarjale, zlasti še za časa svetovne vojne, saj na večini šol dalje časa sploh pouka ni bilo. Predvsem pa se je treba zavedati, da so prišli na gimnazijo učenci, ki na osnovni šoli nikdar niso slišali materinščine. Učili so jih večidel tujci, ki potreba ljudstva niso hoteli poznati.

Poleg popolnoma nezadostne šolske priprave je ovirala šolsko delo tudi velika revščina učencev. Po 5 ali 6 dijakov je stanovalo v eni sobi, po dva pa sta spala na eni postelji.

Prvi dve leti so povzročali silne težave gimnaziji številni hujšaki, ki se nikakor niso mogli otresti madjarske miselnosti in se niso mogli znajti v Jugoslaviji. Ti niso trpeli slovenske gimnazije in so neprestano ščuvali proti njej ter preprostim ljudem na različne načine grozili, če bodo še pošiljali otroke v šolo.

Pa tudi te težkoče so se premagale, ljudje so postali bolj zaupljivi in gimnazija se je mirno razvijala. Nenadno pa je prišel udarec v šolskem letu 1925-26, ko sta se zaradi premajhnega števila učencev v višjih razredih morala ukiniti VI. in VII. razred. Potem se je začela za popolno gimnazijo dolgoletna borba, ki živo dokazuje odločnost, doslednost in vztrajnost prekmurske inteligence za dosego pravičnih kulturnih zahtev. Začasno so rešili to vprašanje s samoupravnimi višjimi razredi. In res se je 1. 1928. vršila prva matura in naslednje leto druga, potem pa so se višji razredi, ker je bilo premalo sredstev in ker jih država ni vzela v svojo upravo, opustili. V šolskem letu 1930/31. je živetaril samo še V. samoupr. razred, v šol. letu 1931-32. pa je kljub velikim naporom odločilnih činiteljev ostala še samo drž. nižja gimnazija.

Z nastopom sedanje vlade so začeli ponovno akcijo za višjo gimnazijo. Ministristvo je izdalo dne 19. IX. 1935. kraljevski dekret, s katerim se postopno odpro višji razredi samoupravne gimnazije. Mestna občina je nase prevzela dolžnost, da bo skrbela za vzdrževanje samoupr. razredov in trdnem prepričanju, da se bodo takoj poddržavili. Sedaj oba samoupr. razreda prav izdatno podpira kr. banska uprava z let-

Bogdan, Jereb Bogdan, Piškur Alojzij in Grm Milan, višji pisarniški oficijali Rupnik Ivan, Gombossy Štefan in Nemeč Viktor, oficijali Friedrich Štefan, Lah Rudolf in Koren Josip, kancelisti Marič Alojzij in Apatič Irena, dnevničarji zvaničniki Neszményi Alice, Lipovšek Marica, Šprager Marica, Eržen Vladimir in Merc Teodor, služitelji Škafar Matija, Vodišek Josip, Pirc Gabrijel ter dnevničar služitelj Horvat Josip.

nim zneskom 40.000 din. Kosta se za soboško gimnazijo zavezala ministra dr. Korošec in dr. Krek, se je končno uresničila davna zahteva Slov. Krajine: s kraljevim ukazom dne 3. decembra 1936. I. se je nepopolna gimnazija pretvorila v popolno, kar naj se postopno vrši, tako, da se s šolskim letom 1937-38 odpre V. razred. V tem šol. letu je torej 6 drž. razredov, 7 in 8 pa sta še samoupravna. V letošnjem šolskem letu bo po desetih letih zopet velika matura. Čez dve leti pa bo prva velika matura na popolni državni gimnaziji.

Marsikdo z bojznijo izprašuje: „Ali ne bodo zopet zaprli višje gimnazije, kakor so to že poprej storili?“ Na to lahko brez skrbi odločno odgovorimo: „Ne!“ Pred desetimi leti soboška gimnazija ni imela minimalnega števila dijakov v višjih razredih; po zakonu mora biti namreč za otvoritev višje gimnazije v V. razredu najmanj 35. Lansko leto pa je bilo v V. razred vpisanih 54, letos pa 57 učencev in še več bi jih bilo, pa je bilo treba zaradi pretesnih prostorov več učencev odkloniti. Vsa gimnazija šteje letos 595 učencev, kar je zelo visoko število. Naša gimnazija spada med večje provincialne gimnazije, saj imajo kočevska, novomeška in ptujka znatno manjše število učencev.

Zaslugo, da se je gimnazija po številu učencev tako dvignila, imata brez dvoma oba dijaška zavoda, zlasti Martinišče, pa tudi nagel napredek M. Sobote pospešuje dotok dijaštva. Dijaške razmere v Soboti prav gotovo niso posebno dobre, toda v mnogočem se je že obrnilo na boljše.

Ali je soboška gimnazija že kaj dala Slovenski Krajini? Zagrenjen črnogledec bi rekel, da nič, nepristranski, objektivni opazovalec pa mora pritrditi, da soboška gimnazija pošteno vrši

Naš prevz. g. knezoškof 40 let duhovnik.

Dec. 5. je minolo 40 let, da so ap. administrator Slov. Krajine i knezoškof lavantinske škofije, prevz. g. dr. Tomažič Ivan Jožef, bili posvečeni za duhovnika. K tomi jubileji želemo Prezvišenomi, da jih v obilnosti blagoslovi Srce Jezusovo. Sklenimo v svoje goreče molitve Prevzvišenoga.

„Slov. gospodar“ „Novinam“ in g. uredniku k srebrnemu jubileju.

Zadnjo soboto sept. 10. je bila odkrita v Črensovcih na pročelju „Našega doma“ spominska plošča za 25 letnico prekmurskega

svoje kulturno poslanstvo. Ne samo, da je iz te gimnazije izšlo že več odličnih akademsko izobraženih domačinov, ki delujejo to- in onstran Mure, temveč žarki prosvete prodirajo v vse predele Prekmurja. Vedeti pa moramo, da kultura in izobrazba nikjer ne rastejo naglo, temveč da proces prosvetljanja širše ljudske plasti le počasi zajema.

Starši dijakov se zelo zanimajo za roditeljske sestanke, ki se redno vršijo na gimnaziji, in se jih v lepem številu udeležujejo. Tudi roditeljski sestanki prispevajo k ljudski prosveti.

Kmalu bo zrastle sredi

Ing. Ivo Zobec, ravnatelj soboške gimnazije.

glavnega trga v M. Soboti ponosno novo gimnazijsko poslopje, za katero je g. ban dr. Natlačen, ki kaže toliko razumevanja za gospodarske in kulturne potrebe Prekmurja, izdal že odlok. In odtlej šele, ko se dijakji ne bodo več stiskali v tesnih prostorih brez zadostnih učil, bo v vsej svoji polnosti zadihalo zdravo gimnazijsko življenje, ki bo dvigalo državljansko in narodno zavest in oplajalo celotno prekmursko omiko in jo trdno vezalo z vso narodno in državno kulturo.

vodilnega in narodnoubudnega glasila „Novin“. Ob tej priliki se spominja srebrnega jubileja prekmurskega tovariša „Slov. gospodar“ z iskreno željo, da bi za Slov. Krajino skozi dolgo dobo 25 let najbolj zaslužno glasilo že tolikanj utrjeno kulturno delo med brati onstran Mure krepko z blagoslovom spremljano nadaljevalo. Ob 25 letnici „Novin“ želi „Slovenski gospodar“ uredniku in voditelju Prekmurcev, g. Jožefu Klekul, trdnjejšega zdravja, da bi mogel svoje dobro ljudstvo voditi po krščanskih kulturnih vzorih do skrajnih mej svojega z največjimi zaslugami za osvoboditev in probuditev Slovenske Krajine spremljanega življenja!

Okrajno sodišče v Soboti.

tov in Slovencev bivše uslužbenice, vodjo zemljiške knjige Neszményi Dionizija, oficijala Novak Alojzija in Lackoviča Štefana, pisarniškega pomočnika Friedrich Štefana, služitelja Titan Ignaca in Podlesek Franca ter jetničarja Kardoš Ivana. Vsem ostalim uslužbencem je poverjenišvo za pravosodje v Ljubljani proušnje za sprejem v državno službo v kraljevini SHS odbilo, ker niso bili večji uradnega jezika.

Rajbar Marija, Rode Karol, Bolka Ernest, Cvetko Helena, Lőške Roza, Lovšin Leopold, Bostelega Anica in Rupnik Rudolf.

Služitelji: Titan Ignac, Podlesek Franc, Kardoš Ivan, Markič Ivan, Simonič Franc, Škafar Matija, Vodišek Josip, Pirc Gabrijel, Grobovšek Miha, Kralj Alojz, Molnar Miha, Zrinski Anton in Horvat Josip.

Dne 1. novembra 1938. so uslužbeni pri tem sodišču:

Sodni starešina dr. Šumenjak Slavko, sodniki dr. Merhar

Okrajno sodišče v Lendavi.

(Glej stran 2.)

Banovinska kmetijska šola v Rakičani pri Soboti.

Že leta 1919., kda se je Slovenska Krajina priključila Jugoslaviji, se je pojavila žela po ustanovitvi kmetijske šole. Narodni sosvet, ki je bio pod vodstvom preč. g. Klekl Jožefa, urednika „Novin“, je na svojoj seji v M. Soboti obravnaval tudi pitanje ustanovitve kmetijske šole na veleposestvi v M. Soboti ali v Beltincih, ar je takši zavod potreben, da bi vzgojio bodoče gospodare za napredno i dobičkanosno gospodarstvo. To želo, štero je podpirao tudi okraj Ljutomer, so oblasti upoštevale i poslale 1921. l. Antona Šego, bivšega ravnateľa na kmetijskoj šoli v Hoprijani pri Velikovci, da najde primerno veleposestvo i prouči vsa pitanja, ki so bila važna za ustanovitev šole. Njegova naloga je bila s strokovnoga, šče bole pa s pravnoga stališča težka. Po dugšem proučavanji i pregledi vseh veleposestev se je odločo za veleposestvo Rakičan i zbrao 286 ha zemlišča, ki bi se naj potom razlastitvenoga postopanja izročilo za kmetijsko šolo. Ali nastale so težkoče pri razlastitvi posestva, ki je pripadalo grofovskoj rodbini St. Julien Walsee. Končno je od 286 ha zemlišča, ki je bilo prvotno določeno za posestvo kmet. šole, toj pripadnolo samo 69 ha 52 a i 67 m² zemle. Odplačila so bila določena v obliki obveznic Privilegirane agrarne banke, šola je bila državna. Končno je banovina prevzela to stvar i pomagala šoli, da je odkúpila

za včenje, za stanovanje gojencov, vučitelstva i služabništva. Lehko se bo vršilo celoletno včenje, dočim je bila prvejša zgradba primerna samo za kračiše tečaje.

Na toj šoli dobijo naši bodoči gospodarje tudi praktični pouk: včijo se bolšega gospodarstva, vidijo, štere vrste žita bole uspelejo na našoj zemli, štere vrste ži-vine, svinj, kokoši se pri nas najbolje obnese. Navčijo se, kak se izboljšajo travniki, štere vrste sadja pri nas najbolje uspelejo. Vse to pa je za našega kmeta jako potrebno, ar so to glavne vretine njegovih dohodkov.

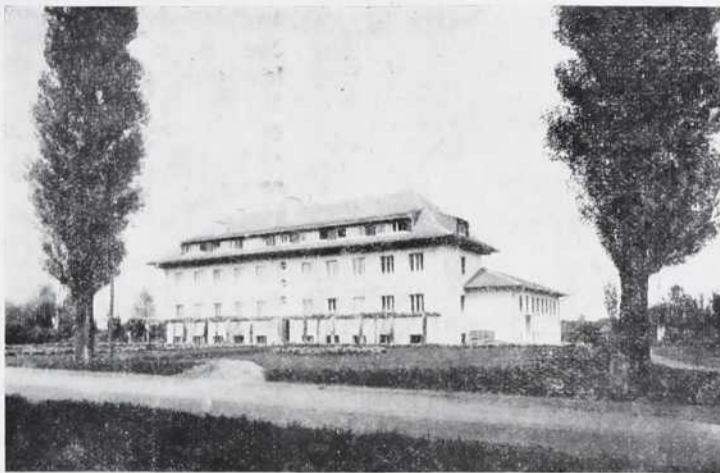
Zdajšnji ravniteo šole je g. ing. Franc Mikuž, ki je še 1932. l. nastopo to službo i šteromi ide zahvala, da se je kmet. šola tak povzdignola. On se je dosta

trüdo, da se je zgradilo novo poslopje, ki je bilo blagosloveno 23. okt. t. l. Pri blagoslovitvi, štero je izvršo prevz. g. knezoškof lavantinski i apostolski administrator Slov. Krajine dr. Ivan Tomažič, je bio navzoči tudi g. ban dr. Marko Natlačen. Njegov krasen govor, ki ga je pri toj priliki držao, tu niže objavimo.

1938. l. je šola priredila dva enomesečniva zimskiva tečaja, ki sta bila namenjeniva predvsem

ske banske uprave v Ljubljani, ki ji načelujem, vrata novemu zavodu te vrste sredi lepe Slovenske krajine.

Naši Prekmurci so žilava, narodno zavedna veja našega slovenskega drevesa, ki je v delu panonske ravnine kljub vsem silnim pritiskom ohranila dediščino kneza Koclja in jo prinesla v ju-

Banovinska kmetijska šola v Rakičani.

goslovansko državno skupnost. Vsi Slovenci znamo ceniti to junaško odporno moč, ki je vzdržala več kakor tisoč let, da je s poslednjimi silami dala še zadnji zagon v svobodo. Naša skupna dolžnost je, da tej izmučeni zemlji damo novih moči. In to hočemo! Med važne ustanove Slovenske krajine se uvršča tudi kmetijska šola v Rakičanu, ki bo imela veliko nalogo, da dvigne predvsem prekmurskega, pa tudi

Prosveta v Slovenski Krajini.

Mladina Slovenske Krajine se je takoj z veseljem odzvala novemu klicu po samostojnem prosvetnem delu, ki ga je prineslo osvobojenje. Razumljivo je, da je bilo začetno delo združeno z mnogimi težavami in ovirami. Društvenih domov, ali vsaj za društveno delovanje primer-nih prostorov ni bilo — še zdaj jih je žal zelo malo — odbor je bilo treba šele učiti, kak naj se društvo vodi in sploh — za ljudi je bilo to nekaj povsem novega. Vendar glavni pogoj za to, da se prosvetno delo začne, je bila, da se znal izobraženeo ljudstvu približati.

Najlažje je bilo z delom začeti tam, kjer je bila dana že prej slovenska vzgoja narodu, v kolikor se dalo to storiti za časa madžarske nadvlade po Novinah in z širjenjem knjig Družbe sv. Mohorja. Po mnogih farah je bila narodova duša že močno zavestno slovensko čuteča. K prebujenju te narodne zavesti so mnogo pripomogli zavedni slovenski duhovniki, ki so svoje ljudstvo razumeli in ga z ljubeznijo versko in narodno vzgajali.

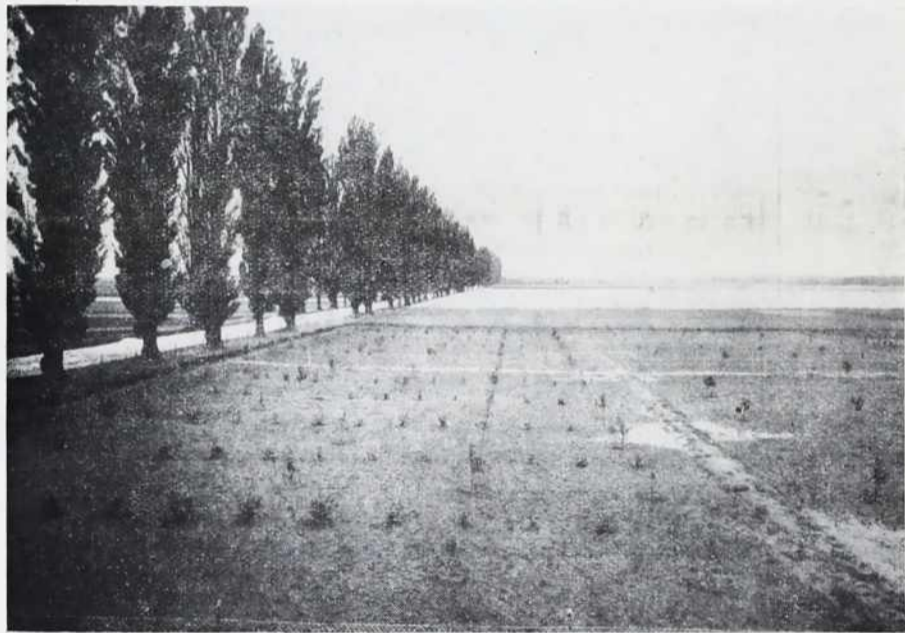
Prva organizacija, ki je vzrasla na naši osvobojeni zem-

dišče so tvorili bolj Žižki. In ti dve organizaciji sta v Slovenski Krajini pokazali največ življenske sposobnosti, delavnosti in sta tudi največ uspehov desegli izmed vseh številnih organizacij, ki so se pozneje razvile.

Prosvetna društva so se začela ustanavljati pozneje. Najstarejše prosvetno društvo je v Črensovcih, ustanovljeno leta 1927. v marcu. Beltinsko je bilo ustanovljeno v naslednjem letu meseca maja. Prosvetna društva, ki so prevzela lepo nalogo mirnega prosvetnega dela, širiti ljudsko izobrazbo, zbuhati in utrjevati narodno zavest, buditi smisel za skupnost in dobrobit občestva, so se v tem času lepo razvijala in so bila ustanovljena v mnogih farah naše lepe krajine, ko jih je nenadoma zadela težka usoda, da so morala kaj kmalu za dobo dveh let prenehati in odložiti svoje kulturno poslanstvo.

Po svobodi, ki je bila dana znova leta 1935, so spet začela nadaljevati zapečeto delo. Seveda se je poznal precejšen zastoj in ponekod je bilo treba začeti skoraj kakor na novo. A zelo razveseljivo je dejstvo, da so tudi naši obmejni kraji spoznali važnost in potrebnost, ustanavljati prosvetna društva in vzgajati ljudstvo. Naloga višjih edinic prosvetne orgznizacije bo predvsem v tem, da bodo posvetile mnogo pozornosti in dela tem obtejnim društvom, kot so Cankova. Sv. Jurij, Pečarovci in Kob-

bilje. Kobilje je pokazalo, da je zavedno, delavno in v zelo kratkem času doseglo v prosvetnem oziru velik napredek in lepe uspehe. Tudi Tišina, Grad in Bogojina važne postojanke, ki stoje v obmejnem krogu. Hotiza, Polana, Črensovci, Beltinci, So-

Del imanja kmetijske šole v Rakičani kre ceste Sobot—Rakičan.

zemlišče i šola je plačala lastnike veleposestva z gotovimi penzi. 1933. l. je šola kúpila od dobrovolcov, ki so dobili prvotno njej namenjeno zemlišče, šče 25-5557 ha zemlišča, od veleposestva Rakičan pa 2 4028 ha, tak da meri zdaj vse njeno zemlišče 97-4852 ha.

Prvotno je bilo določeno, da bi rakičanski grad i dve stanovanjskivivi hiši z gospodarskimi poslopji pripadali kmet. šoli. Sledkar je bilo določeno, da samo edna hiža i nekaj gospodarskih poslopij. Tak je morala šola misliti na zgraditev lastne zgradbe, ki naj bi služila za šolske prostore i za stanovanja vučitelstva, pa tudi gospodarska poslopja ne so odgovarjali popolnoma njenomi nameni. Zavolo krize pa to ne bilo mogoče, tak so se nekoliko popravile stare zgradbe. Vendar so se počasi gradila nova poslopja i kda je 1934/35. bio določen vekši znesek za gradnjo šolskoga poslopja, so to začeli delati. Ta zgradba je bila namenjena za tečaje, vendar je bila tak projektirana, da bi se sledkar lahko povejšala za kmetijsko šolo kak takšo. 1937. l. so zgradili k glavnoj zgradbi prizidke, letos so začnoli graditi tudi dve stranjskivi hiži. Zdaj bo mela šola prostore

mlajšim gospodarom i odrasčnim kmetskim sinovom. Oba tečaja je obiskovalo 51 gojencov.

Letos je obhajalo šola desetletnico svojega obstoja. Težke čase je preživela v borbi za svoj napredek. Zato bo pa zdaj, kda ma primerne prostore, pomagala našemi ljudstvi i ga podpirala, da bo ležej živelo na svojoj zemli i njemi je ne de trbelo leto za letom s težkim srcem zapuščati v tak velkom številu, kak se je to godilo do zdaj.

Govor g. bana, dr. Natlačen Marka pri blagoslovitvi kmetijske šole v Rakičani.

Stanovsko in narodno zaveden ter gospodarsko trden kmet je neporušljiv temelj naroda in države. V kmečkih hišah raste na duhu in telesu zdrav rod, ki vedno znova osvežuje vse ostale sloje naroda in ki je — primerno izobražen in prav vzgojen — najboljši jamstvo za naš gospodarski in kulturni napredek v bodočnosti.

Da se mladi kmečki rod za svoj poklic pripravi, da se strokovno-gospodarsko izobrazbi in pravilno stanovsko in narodno vzgoji po načelih, ki so slovenskemu kmetu sveta, imamo že nekaj kmetijskih in kmetijsko-gospodarskih šol. Sedaj se pa odpirajo po prizadevanju kraljev-

kmeta iz ostalih vzhodnih predelov naše banovine na primer-no gospodarsko in stanovsko-kulturno višino, da bo mogel svoje rodovitne ravnine in brda obdržati trdno v svojih rokah in tako ostati tudi v bodoče zvest in neomajen stražar tega dela jugoslovanske meje. Želim novi kmetijski šoli v Rakičanu ob pričetku njenega dela popolnih uspehov in mnogo božjega blagoslova. Naj iz tega zavoda izhajajo vredni sinovi svojih prednikov, zvesti kakor oni svojemu narodu, iskreno vdani kralju in jugoslovanski državi, utrjeni v veri in čednostnem življenju, do vrha svojih mladih src napolnjeni z ljubeznijo do rojstne zemlje in kmečke domačije in zadosti strokovno podkovani v gospodarskih naukih.

Ne dvomim, da bo kmetijska šola v Rakičanu zvesto izpolnjevala svojo lepo nalogo ter izobrazila in vzgojila v tem predelu naše domovine nov kmečki rod za nove čase, a vsekakor v skladu z voljo in načeli našega kmečkega stanu, nikdar proti njim.

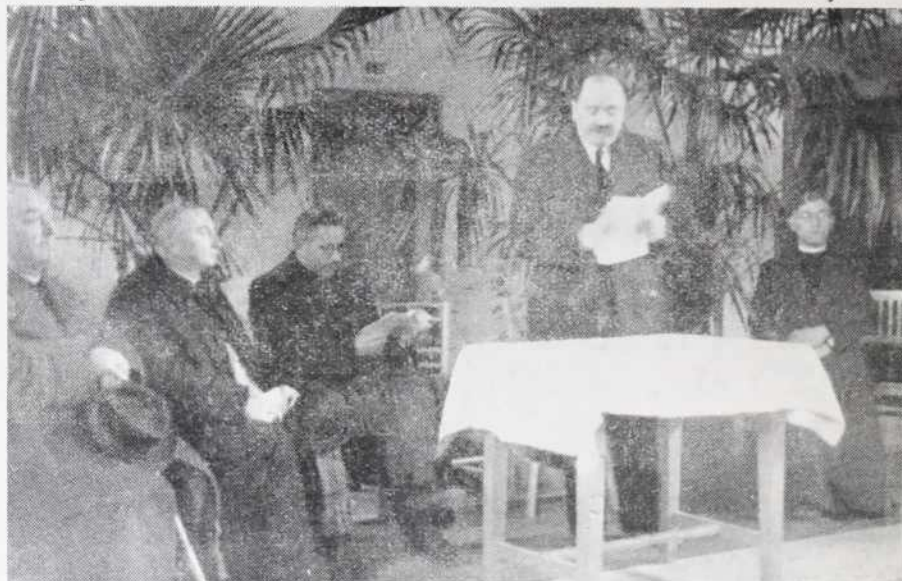

Vdeleženci I. zimskoga tečaja 1. 1938. v Rakičani. Na sredini med učnim osebom veleslužni i nevtrüdiivi ravniteo g. ing. Mikuž Franc.

lji, je bila orlovska organizacija. Najmočnejši odziv je takoj v začetku našla v črensovski, bogojinski in beltinski fari, kjer se je gojila ne samo telovadba, ampak se je razvilo tudi drugo vsestransko prosvetno delo. Vztrajno in uspešno prav do konca je deloval Orel v Bogojini in v Črensovcih, oziroma sre-

bota in Martjanci pa imajo lažje stališče za delovanje, zato naj bi svojim bratskim društvom obmeji bila v podporo. Upamo, da bo Lendava tudi kmalu postala važen činitelj med našimi prosvetnimi društvimi.

V Soboti je prosvetno okrožje kot višja edinica vseh naših prosvetnih društev.

Pri blagoslovitvi kmetijske šole v Rakičani v slavnostnoj dvorani zavoda. Od leve na desno. g. kanonik Weigl, prevz. g. knezoškof, dr. Tomažič, g. ban dr. Natlačen, ravniteo šole ing. Mikuž i sobočki plebanoš Vojkovič.

